

Kapitel 1

KUNG CARL BEORDRADE hären att slå läger, och skickade ut folk att skaffa in mat och dryck. Hästar och oxar — härens rid- och dragdjur — vattnades i dammarna utanför Allhelgonaklostret norr om Lund. För ovanlighetens skull hade det varit en sträng vinter det här året. Men nu hade landskapet tinat upp, och den skånska vintern var mild, som den oftast är. Det gick faktiskt att, årstiden till trots, hitta åtminstone magert bete för härens djur, och djuren behövde inte stallas.

Det var faktiskt idealiska förhållanden. Det var fortfarande issörja i sundet, som därför inte var farbart. Skåningarna kunde inte förvänta sig försträrkningar från Själland på länge än. Den svenska härens huvudstyrka hade gått över gränsen söder om Markaryd; andra avdelningar hade gått in i Skåne via Halland och Blekinge. Trupperna hade återsamlats vid Herrevads kloster och marscherat västerut. Kung Carl belägrade och brände Hälsingborg.

Därefter var det Landskrona. Borgarna dagtingade, visa av erfarenheterna från Hälsingborg. Härifrån sände kungen bud till både ärkebiskopen i Lund, och de viktigaste stormännen, där han bad dem komma till Landskrona för att göra gemensam sak med Landskrona och lägga ner vapnen. Men vare sig herr Tuve eller de Skånska adelsmännen hade torts komma. Så nu var han här, för att antingen se Tuve krypa eller för att låta vapnen tala.

Skånska slätten var idealisk för fälttåg. Det fanns gott om bönder som fick stå till tjänst med både hö, säd och kött. Inte behövde väl bönderna något hö, deras djur hamnade ju i den svenska härens köttgrytor. Hade de inte några djur, kunde de ju

inte plöja, och då behövde bönderna inte heller något utsäde. Det fick bli till bröd för Carls knektar. Nästa vinter skulle bli brödlös för Skånes bönder.

Carl slog sig ner vid bordet i sitt tält och begrundade läget. Så här långt hade fälttåget varit en framgång. Åtskilliga stormän hade tagit till harvärjan och flytt. Den svenska hären hade grundligt plundrat och åtskilliga slott och borgar. Så hade det även gått för de städer där borgerskapet satt sig på tvären.

Nu var det lundabispens tur. Carl reste sig och gick utanför tältet. Lutande sig mot flaggstången, betraktade han tankfullt stadsvallen.

Staden Lund skulle han kunna ta med ena handen bakbunden. Vallen var kringrand av ett blött, gyttjigt dike. Även om vattenståndet var högt nu i vårvintertider, kunde en högväxt knekt lätt vada över utan att ens bli blöt om kjortelkanten. Portarna skyddades av torn, men de imponerade inte heller på Carl. Lundaborna skulle säkert bemanna sina vallar. Men de var samma patrask som det han mött i de andra skånska städerna. Nej, problemet fanns inne i staden. Det problemet hade två sidor: Den första var Tuve. Carl tog upp ett papper och läste:

Den högst vördnadsvärde fadern och herren i Kristus, herr Tuve, av Guds nåd ärkebiskop av Lund, magister i de fria konsterna, doktor i den heliga teologin, Sveriges Primas och den apostoliska stolens legat.

Carl liksom spottade fram orden "Sveriges Primas". Påven i Rom — den apostoliska stolen — höll envist fast vid att Lunds biskop var lite finare än han i Uppsala. Ett ställningstagande som var helt obegripligt för en svensk kung. Lika obegripligt som kyrkans krav på oberoende från kungamakten.

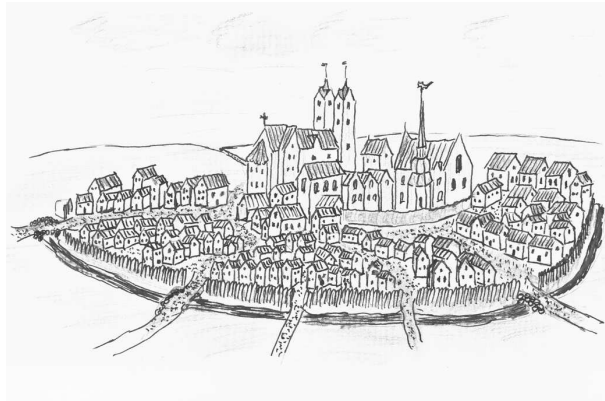
Problemets andra sida kunde man skymta mellan husen i staden. Höga krenelerade murar, porttorn och innaför dem stora befästa byggnader.

Lundagård — *Curia Lundensis* — ärkebiskopens borg. Dess murar försvarades av väl tränade och betalda knektar.

"Satans klerker", svor Carl tyst för sig själv.

Och inte brydde det honom att Gud hörde.

"Ers majestät?" En officer hade hört mumlet, men inte uppfattat budskapet.

Lund sett litet grand från nordöst. Ungefär så här såg staden ut på 1600-talet, men folket i Lund hade då ännu inte märkt att medeltiden var slut. Förmodligen såg det nästan likadant ut ungefär 1450

”Jag sa: Gör klar en fänika tunga ryttare. Med kungens standar, parlamentärsflagg, pukor och trumpeter, allt till häst! Och, sadla min häst!”

* *
*

Vibeke suckade tungt medan hon gick uppför trappan i S:t Laurentius' (Lunds domkyrkas) södra torn. Hela staden var annorlunda; liksom avvaktande inför detta skrämmande. Luften var tät av en blandning av förtvivlan, skräck och spänning. Mycket folk samlades på Lundagård, och kring domkyrkan. Knektar, präster och munkar. Mitt i allt detta hemska, och spännande, levde Vibeke sitt vardagsliv.

Aldrig fick hon vara med när det hände något. Bara slita och släpa i bakstugan hela dagen. Och nu bakades det mer än någonsin, eftersom det fanns mer folk i borgen än Vibeke någonsin varit med om.

Efter dagens bak skulle hon prompt gå och läsa för broder Konrad. Vibeke var säker på att, om så Apokalypsens ryttare red genom staden, eller om det tusenåra lyckoriket upprättats på jorden, så skulle munken ändå ha propsat på att hon skulle läsa sitt latin. Cunradus Dasypodius, som munkarna och prästerna kallade honom, hade envist försökt övertyga henne om värdet av boklig bildning.

Först hade hon undrat varför just hon skulle behöva arbeta längre än alla andra småpigor. Ingen av de andra behövde lära sig läsa och skriva. Än mindre behövde de andra räknelära, teologi, biblisk historia, filosofi och latin. Broder Konrad tyckte att hon skulle viga sig till Jesus, ruttna i S:t Peters kloster.

Först hade läsningen varit en plåga, men med tiden hade den blivit till glädje. Varje dag gick folket i bakstugan upp flera timmar före alla för att Lundagårds folk skulle få färskt bröd. Under den långa arbetsdagen såg hon fram emot timmen med Cunradus. När så den var över, kunde Vibeke krypa ihop i något hörn hörn av biblioteket och läsa någon av alla de spännande böcker broder Konrad stack till henne.

Innan hon gick till honom måste hon alltid läsa tiden. Därför stod hon här, framför det stora och märkliga uret i S:t Laurentius — Lunds domkyrka. Man kunde läsa klocktavlan från en öppning på framsidan av kyrkan. Men för att läsa kalendertavlan var man tvungen att gå upp till uret. Hon skrev ner dagens datum och helgon, månens fas och planeternas läge.

"Vi skriver i dag lördagen den 12 februari 1452", muttrade hon. "Det blir fullmåne i natt." Vibeke hade anat att hon fått den här uppgiften, för att hon skulle bli medveten om tiden. För att hon själv skulle lära sig att hitta rätt sidor i bönboken. Broder Cunradus hade allt nog det här klart för sig henne förutan.

Vibeke stod där och tittade på träskulpturerna. Kronos, tidens gud, den lilla trögubben som med sin pekpinne visade dagens datum på kalendertavlan. Hon hade stått här nästan varje dag sedan hon lärt sig läsa latin, men... inte hade hon kommit sig för att studera honom. Han log visst lite. Oj, vad händer? Kalendertavlan blev otydlig. Den började snurra, fortare och fortare.

Kronos kom emot henne och hälsade höviskt, som om hon varit en jungfru av ädel börd. Hon neg tillbaka så vackert hon kunde. Han kom närmare henne, och medan han gjorde det, slätades dragen i hans ansikte ut. Sedan var det som hans ben inte bar honom. Han föll framstupa, över henne.

Själv föll hon då baklänges. Hon kände den varma tyngden av hans kropp mot sin, där hon låg raklång på rygg på det kalla stengolvet. Varm men tung och livlös. Kroppen luktade annorlunda. Naturligtvis luktade den människa, men inte lukten av ett hårt

dagsverke. Men inte heller den starka blandningen av parfym och kropp som omgav fint folk.

Det var en yngling som lösgjort sig ur Kronos. Gossen levde. Hon kände hur han andades. Trädgubben stod nu på sin vanliga plats. Möjligen föreföll han ännu mer nöjd med sig själv än vanligt. Ynglingen rörde lite på sig.

"Förlåt, jag vet inte vad som hände. Måste ha svimmat och slagit i huvudet", sa han, och började kravla sig upp på alla fyra. "Aj! Mitt huvud." Han log snett. Vibeke förstod hans språk. Det lät lite som svenska, men ändå inte. Hon satte sig själv upp.

"Det var inte så farligt för mig. Slog inte i huvudet." svarade hon, och reste sig sakta. Hon samlade ihop sina skrivdon, och sin pergamentsremsa. Där låg en vackert röd stickad mössa med texten *INTERSPORT*. Hon plockade upp den också. Först såg hon mössan, sedan på honom. Hon kände sig lite blyg.

"Jag heter Vibeke." Hon närmade sig honom försiktigt, och såg honom i ansiktet. "Du har visst fått både bula och blåtira. Är den här din?" Hon sträckte fram mössan.

"Ja. Tack så mycket", sa Peder och tog emot mössan. "Det gör inte så ont längre, jag klarar mig. Förresten så heter jag Peder."

Den här pojken såg annorlunda ut. Främmande kläder. Vibeke kände sig osäker i hans närvaro, och säkert väntade broder Cunradus redan. Hon måste gå nu.

"Vi ses, kanske. Hejdå!" sa hon, och sprang så på lätta fötter ner för trappan, och ut ur kyrkan.

* * *

Broder Konrad, Cunradus Dasypodius, tiggarmunk i gråbrödernas orden — franciskanerna, lutade sig över bokföringen. Skrivarstugan, Lundagårds scriptorium, användes mer för administration än för lärda studier eller kopiering av böcker eller heliga urkunder. Broder Cunradus undrade om något verk av vikt någonsin författats här.

Cunradus var astronomus, kunnig i naturfilosofi, astrologi, celest mekanik, geometri, algebra och aritmetik. Han kom till Lund i samband med att franciskanerna anlade sitt universitet — *Studium generale* — i Lund efter generalkapitlets godkännande 14 år tidigare. Cunradus undrade ofta vad han som astronomus

hade här att göra, när studiosi bara kunde nå baccalaureusgraden i teologi.

Lund var inte nödvändigt för Cunradus, men Cunradus var nödvändig för Lund. Han hade gjort sig outhärlig både i sitt kloster, och här i borgen. Tuve ersatte klostret frikostligt för hans arbete.

"Just ett snyggt arbete för en astronomus!" tänkte Cunradus, och fyllde ytterligare en rad i Tuves tjocka räkenskapsbok. Brodern la handen mot bröstet och kände på sitt astrolabium, som han bar runt halsen i en tung kedja av mässing under sin munkkåpa. Ett av de få glädjeämnena för honom var att underhålla det astronomiska uret. Det var ett mycket vackert arbete från förra seklet. Nästan all vår kunskap om världsalltet och himlakropparnas rörelser fanns förkroppsligad i dess mekanik.

Vissa fördelar hade placeringen dock. Inkvisitionen var långt borta. Få här kände igen en kättersk tanke, och de som gjorde det brydda sig inte. Cunradus kände sig ganska säker på att inte behöva gå samma väg som hans ordensbröder Roger Bacon och William Ockham gått tidigare. Båda hade råkat illa ut, även om ingen av dem hade behövt gå hela vägen till bålet.

Plötsligt ljud en trumpetsignal och trumvirvlar utifrån borggården. Kommandorop och ljud av springande fötter ekade därutanför. Något hade fått Tuves svenner på fötter, och Konrads nyfikenhet drev ut även honom.

Ute på borggården möttes han av en stor oreda. Tjänstefolket höll sig undan — tryckte sig mot husväggar. Böss- och armborstskyttar besatte murar och torn. Mitt i oredan steg Tuve till häst i full ornat. Jämte honom satt herr Ulf — Lundagårds hövitsman — på en kraftig stridshingst, och tre av domkapitlets kaniker, också de till häst.

Till denna lilla grupp anslöt sig nu ryttare i tung rustning. När truppen var komplett, ljud trumpeterna igen, och truppen formade sig för avmarsch. De red alla, två och två, ut genom norra porten. Broder Konrad kände hur en hand sökte hans, och han vände sig om. Bredvid honom stod hans lilla skyddsling, Vibeke.

Munken nickade till flickebarnet. Tiden hade gått, och hon höll på att mogna till kvinna. Men för Cunradus skulle hon alltid förbli det lilla hittebarn, som tagits om hand här ungefär

samtidigt med att Cunradus anslöt sig till Lunds gråbrödrakloster. Nu tjänade Vibeke som piga i bispens bakstuga.

Broder Cunradus hade tidigt fattat tycke för det intelligenta och vackra barnet, och undervisade det i läsning och skrivning. Hon hade gott huvud, till och med latinet klarade hon väl. Bättre än många djäkne på Katedralskolan. Och hennes sångröst klingade rent som silver. Han tänkte sig en framtid för henne bland systrarna i S:t Peters. Det gick nu inte att skicka kvinnor till goda universitet, som de i Paris och Bologna. Även om Vibeke förtjänade det. Detta var något som bekymrade broder Konrad.

"Det är Carl Knutsson som är här, och vill parlamentera", viskade hon.

Under de senaste dagarna hade oroligheterna i Skåne märkts mer än vanligt. Vid alla tider på dygnet hade kurirer till häst sänts iväg, och kommit tillbaka. Tuve hade dragit in trupper från andra borgar. Broder Konrad hade inte sett så mycket soldater i Lundagård under sin tid där. Förmodligen stod Ivöhus, Åhus och Borgeby nu nästan utan försvar. Tuve hade uppenbarligen bestämt sig för att bara försvara Lundagård och naturligtvis hans starkaste fäste, Hammershus på Lundabispens egen ö, Bornholm. Om nu Hammershus behövde något annat försvar än issöra vid den här tiden av året.

Vibeke släppte sin beskyddares hand.

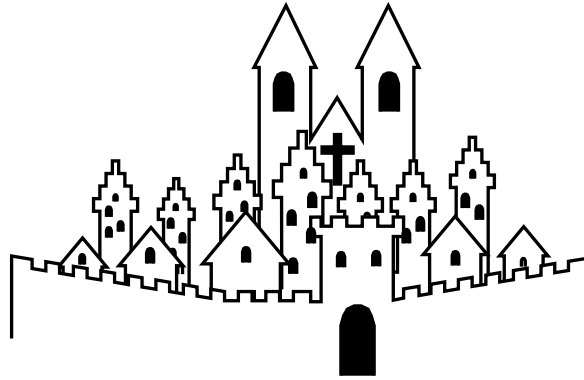
"Vi ses. Jag måste få se vad som händer", viskade hon. Vips var hon som uppslukad av folkvimlet.

"*Nej!*" skrek Konrad. Fast för sent. Som vanligt. Hal som en ål, och snabb som en vessla var hon. Och alltid ville hon vara i händelsernas centrum. Och nästan alltid frågade hon om lov efteråt.

Ett gott hjärta hade hon, och en förmåga att klara sig. Men nu i dessa tider. Konrad skakade på huvudet. Staden vimlade av knektar och lyckosökare, och en ung vacker flicka var lovligt byte för många av dem. Munken rös vid tanken, suckade och återvände till sitt arbete.

Kapitel 2

NINTERN I LUND ÄR typiskt skånsk. Den saknar vanligtvis vad de flesta andra skandinaviska vintrar har i övermått: Snö och kyla. Lund har en evigt grå, dimmig, regnig och blåsig vinter. Få andra vintrar klarar av att vara kallt snålblåsiga och grötigt dimmiga, samtidigt.

Det var tisdagen den 12 februari 2002. Nästan halva februari-lovet hade gått. När skolorna har lov, då är Lunds vinter mer grå än annars. Gråheten känns än värre om man vaknat för tidigt. Och det gör man om ens Mamma och Pappa stiger upp, hänsynslöst sätter på radionyheter, rostar bröd, kokar gröt, eller vad det nu är föräldrar älskar att göra tidiga mornar under skolloven.

Peder Ludde Nielsen, drog täcket över huvudet, Hans föräldrar slamrade med gröttallrikar och kaffekoppar, och dukade fram dagens morgonmål på köksbordet.

Snart, men inte riktigt än, skulle en förälder komma och förkunna att han inte borde sova bort februarilovet. Föräldrar ser morgonsömnen som en risk, deras barn den som en möjlighet.

Ludde var ett nytt öknamn. Peder fick det i samband med puberteten. Alla pojkarna hade börjat få hår på olika ställen. På Peders hade det blivit fler ställen än på de andra. Ovansidan av hans fötter täcktes nu av ett yvigt rödblont fothår. Så hade han fått öknamnet Ludenfot, vilket i dagligt tal kärleksfullt förkortades till Ludde. Båda namnen var lika förfärliga i Peders öron.

Sängen är den plats där den skånska vintern är som vitast, för snön är mer grå än vit. Peder njöt av sängvärmén, av att inte behöva möta kompisarna, av att slippa byta om tillsammans med alla andra på gympan, av att slippa bli kallad Ludde. Dörren

öppnades.

"Peeeder, dags att äta fruuukost", ropade Mamma genom dörrspringan.

Familjen Nielsen har alltid satsat stort på dagens första måltid, som är den som förbereder människan för de kommande tolv timmarnas slitande och släpande. Peder satte sig ner vid köksbordet, efter att ha dragit fötterna efter sig genom lägenheten och gjort en avstickare till toaletten för att lätta på blåsan.

"Yassir Arafat hålls fortfarande isolerad av israeliska trupper," skrällde radion. "I går kväll angreps en buss i Haifa av en självmordsbombare. Fem passagerare omkom, och fjorton har förts till sjukhus."

Familjen Nielsen delar rättvist på morgontidningen. Den läses alltid tillsammans med dagens eko på radions P1.

"Israeliska trupper företog senare på kvällen en vedergällningsaktion. Tio palestinska terrorister dödades i en eldstrid i Ramallah på västbanken," fortsätter radion. "Enligt källor inom den palestinska myndigheten dödades femton personer, varav elva civila."

Det finns vissa fysiska begränsningar för hur en tidning kan delas. Hur gärna man än vill så är det omöjligt att klyva blad i fram- och baksida. Och Ida, Peders syster, har en förkärlek att vilja läsa det som är på baksidan av den artikel Peder valt att läsa med sina yrvaket kisande ögon. "Två personer befaras omkomna vid en lavinolycka i Sälenområdet," tillägger radion.

Twisten bilades genom att Peder fäster uppmärksamheten på lokalsidorna i stället. Det händer faktiskt en hel del här under februarilovet! Det mesta Peder såg bland notiserna för dagens aktiviteter var sådant som föräldrar är nyttigt. Nyttigt på samma sätt silkesstrumpor och tysk grammatik.

Men ibland kan man välja något nyttigt. Det blir mindre diskussioner. Peder begrundar vad tidningen har att erbjuda en ung man som inte tycker om vinteraktiviteter utomhus i ett dimmigt och snålblåsig väder utan snö. Lite park- och kyrkohistoria kanske:

Lundagård och domkyrkan på medeltiden— Föredrag och aktiviteter på Kulturhistoriska muséet och i Domkyrkan. Samling i Kulturens hörsal 10.00, tisdagen den 12 feb 2002.

Att folk orkar. Men, han skulle garanterat slippa sina plågoandar. De vuxna kan visa sina ofrivilligt komiska sidor. Det värsta som skulle kunna hända var att de krossade tråkighetsvallen. Och om parken Lundagård blev tråkig, då låg Café Lundagård bra till. I vilket fall skulle föräldrarna bli imponerade över en lovdag med tema Lundagård. Den förväntade vinsten var inte särskilt hög, men kostnaderna var extremt låga.

"I Södra Götaland blir vädret mulet, och mot eftermiddagen väntas regn, underkylt i de norra delarna," påpekar radion. Inga utomhusaktiviteter alltså. "Halkvarning utfärdas för Norra Götaland"

Duschen och kläderna fixades kvickt med lovdagsmått mätt. Peder kom i ganska god tid.

* * *

"Det är med stor glädje jag hälsar er alla hjärtligt välkomna", hälsade en störigt glättig informatörstyp.

Och *alla*, ja det var väl åtta, nio ungdomar och någon enstaka vuxen.

"Här har vi vår arkeolog, Johan Andersen", fortsatte informatörstypen. En allvarlig man i rödrutig flanellskjorta reste sig och bugade mot publiken.

"Här har vi vår gästande matematiska astrofysiker, Brigitte Rauchfuß"

"Hon vet *allt* om tiden, om tiden i medeltida världsbilden, och om tiden i den moderna vetenskapen." förklarade informatörstypen. "Hon kommer att visa uret i domkyrkan, och sätta in det i sitt historiska sammanhang"

En flicka, eller ja, *ung* kvinna, reste sig och nickade leende mot publiken. Sen satte hon sig med en knyck på huvudet för att befria ögonen från sitt blonda hårsvall. Runt hennes hals hängde ett blänkade smycke i en kraftig kedja i samma metall. Kanske mässing.

När Brigitte Rauchfuß fyrtio år senare ser tillbaka till denna episod konstaterar hon:

Detta var mitt första framträdande inför publik, även om den var en liten i jämförelse med de jag senare mötte i föreläsningssalar runt jorden. Men just i det ögonblicket jag reste mig inför dessa

ungdomars ögon kände jag alla de symtom en föreläsare eller skådespelare känner vid sitt första publika framträdande.

Informatören introducerade andra, en konsthistoriker och en expert på medeltida textilier och kläder.

Först ut var Johan Andersen. Det var föredrag, och visning av fynd, både ute i muséets utställningshallar, och i arkeologernas laboratorier. Johan hade dukat upp föremål som hittats i Lundagård.

Nyttföremål, prydnader, smycken, vapen. Allting i en allsköns blandning, stort och smått. Viktigt och oviktigt. Visningarna gjorde att historiska personer fick liv, blev människor av kött och blod. Människor som föddes, växte upp, älskade och dog.

"Ärkebiskopen här i Lund var inte vilken präst vem som helst", konstaterade Johan.

"Detta var Nordens första ärkebiskopsstol. Innehavaren var genom medeltiden påvens legat och Sveriges primas". Johan såg de undrande blickarna och fuktade läpparna.

"Ja, det vill säga han var påvens utsände."

"På många platser har vi nästan inte gjort några större utgrävningar alls. Så är det faktiskt i Lundagård, men där har vi provborrat." På en lång labbänk låg borrhärlor, flera meter långa.

"De här borrhärlorna kommer från en tomt i centrum, och den visar en massa intressant."

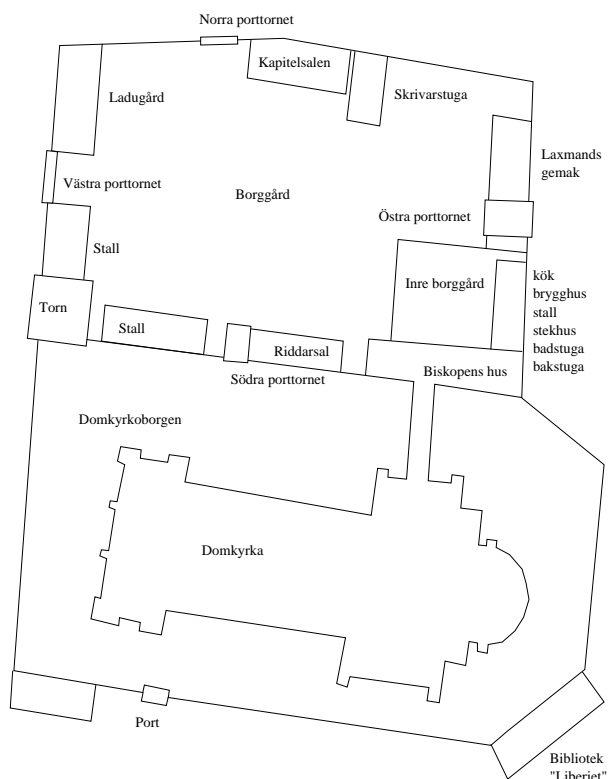
Johan pekade på ett svart område mitt på en av kärnorna

"Här ser ni resterna av en massa måltider. Det är helt enkelt en komposthög. Det är mull, matjord.". Johan flyttade handen och pekade på ett annat svart område.

"Här är en helt annan form av svärta. Aska. Det är från den stora branden i februari månad 1452 när Carl Knutsson Bonde brände staden. Utom Lundagård och domkyrkan." förklarade Johan. "Ja, det är ju faktiskt nästan 550 år sedan!"

Efter Johan Andersen visades textilsamlingar, en biskopsskrud från medeltiden och annat. Peder började bli hungrig, och ämnet gjorde att hans tankar började vandra i riktning mot Café Lundagård. Lunch (till reducerat pris) blev räddningen.

Arkeologen, Johan Andersen, visade deltagarna runt i Lundagård. Han pekade ut var borgens murar hade gått, och var de

Curia Lundense, ärkebiskopsborgen i Lund, och domkyrkoborgen ett område kring kyrkan som skyddades av en hög mur. Skissen överensstämmer i stora drag med vad som är känt om borgen.

olika byggnaderna hade stått.

Intressant nog var domkyrkan omgärdad av en egen mur. Man kunde gå via Lundagårds södra port, ut i vad som kallas domkyrkoborgen. Både domkyrkoborgens och Lundagårds murar kändes av byggnader i tegel. Ärkebiskopen hade ett eget kapell i domkyrkan, vilket stod i förbindelse med hans privata bostad via en långsmal byggnad, en gång under tak.

Johan fortsatte med att leda gruppen till domkyrkan, och väl där gav han en kort sammanfattning av vad som är känt om dess historia. Framför uret tog Brigitte Rauchfuß över.

”Detta är *Horologicum mirabile Lundense*, det underbara uret i Lund”, förklarade Brigitte med en lite lustig brytning. Efter ett leende och en konstpauz, fortsatte hon:

”Tro mig. Detta är ett tekniskt underverk. Det vi står framför idag är en mycket trogen rekonstruktion av ett ur som sannolikt byggdes mot slutet av 1300-talet.”

”Ursprungligen var uret placerat så att det var synligt utifrån genom en öppning i det södra tornet.”

”Som ni ser har uret fyra våningar. Den översta upptas av två riddare till häst. De slår klockslagen med sina svärd.”

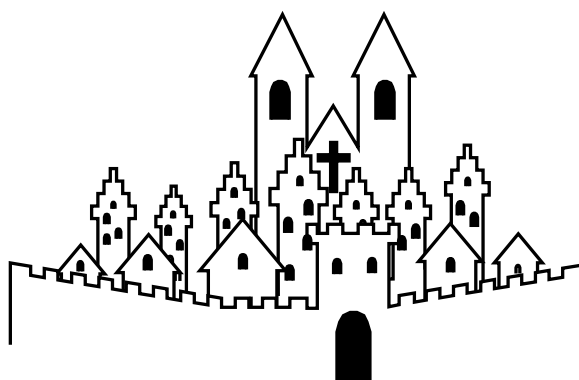
Så drar Brigitte hela historien. Om urtavlan, kalendertavlan och madonnan. Hela den vanliga historien var där, precis som Peder hade hört den förut. Skillnaden var att denna astrofysiska skönhet liksom berättade den med hela kroppen. Det syntes att hon njöt själv av att förklara hur solens upp- och nedgång kan avläsas, och hur månen står. Planeternas rörelser i förhållande till stjärnorna. Allt kunde utläsas från uret.

”I denna rekonstruktion insattes ett par kugghjul från det ursprungliga uret, ett urtavlans drivverk och ett i kalenderverkets verk”, avslutade Brigitte. Hon stod där och fingrade på sitt smycke och såg ut som om just detta med kugghjulen var ett mycket viktigt faktum.

När sedan konsthistorikern tog över gruppen, var Peder proppmätt på historia. Det andra Lundagård, Caféets, lockelser blev oemotståndliga. Han smet ut.

Kapitel 3

DET VAR LÅNG KÖ inne på Café Lundagård. Peder ställde sig snällt sist för att vänta på sin tur. Det är ett intressant fenomen, ju längre kö, desto längre beställningar. Det var många unga som ville fira ledigheten med att frossa på bakelser, varm choklad och annat gott.

"Hallå där, dig känner jag igen!"

Peder ryckte till och vände sig om. Bakom honom stod astrofysikern Brigitte och log så där med hela ansiktet.

"Hej", svarade Peder lite tveksamt, medan hjärtat slog en kulterbytta i bröstet på honom.

"Vad vill du ha? Sök upp ett bord någonstans, så fixar jag fika."

"Varm choklad med vispgrädde och en ostfralla", lyckades Peder stamma fram, medan han lämnade kön för att söka upp ett ledigt bord. Nu var detta inte helt lätt, alla bord tycktes vara upptagna av folk som inte ville ge upp sina positioner så lätt. Till slut var det en grupp som bestämde sig för att lämna den mysiga värmen i det inre rummet. Peder dök ner som en hök. Hängde sin jacka på en stol och satte sig.

En stund senare kom Brigitte och satte en bricka med två ciabattas med ost och grön paprika framför honom. När hon lagt sin vinterkappa över en ledig stol och satt sig på en annan, kom servitrisen med deras drycker.

"Så du var inte intresserad av medeltida romansk skulptur och ornamentik?" undrade Brigitte med ett flin.

"Jag bara orkade inte mera", suckade Peder, och undrade stillsamt om han gjort fel. Måste alla vara intresserad av träskulptur och helgon?

"Det är faktiskt både intressant och lärorikt, och där finns mycket att se. Och domkyrkan har många hemligheter," sa Brigitte. Peder nickade. "Fler hemligheter än vad de flesta inser," fortsatte hon. "Men som du nog förstår har jag sett allt det där, och hört alla historierna många gånger."

Peder försökte utan framgång tycka om konsthistoria.

"Och vem är du då?" undrade Brigitte på sin lustiga brytning.

"Peder..." sa Peder, tvekande. "Och du heter Brigitte, och nånting vad det nu var."

"*Rauchfuß*. Jag har både tyskt och franskt påbrå. Kommer från Strasbourg. I Alsace."

"Jaha."

"Jo, jag kom hit för att doktorera i astrofysik. Har bott här tre år nu."

"Du får förlåta mig, Brigitte. Jag har ingen som helst aning om vad astrofysik handlar om, och varför det är så intressant."

"... och framför allt förstår jag inte varför du, som astrofysiker, guidar i domkyrkan." Brigitte bara log. En smula moderligt, vilket retade Peder.

"Får jag?" sa Peder, för att byta ämne, och tog Brigittes halsmycke i handen. Det såg ut lite som en urtavla, men var fyllt med siffror och symboler.

"Ett *astrolabium*. Ett astronomiskt instrument. Omodernt nu eftersom vi använder datorer för alla våra beräkningar. Men jag tycker att det är så vackert. Jag *har* faktiskt använt det. Annars är det mest astrologer som håller sådana nuförtiden. Imponerar på fåkunniga."

De åt och drack under tystnad. Peders hjärna vevade på för högarv. Allt om stjärnor och planeter han hört verkade som bortblåst, och tystnaden kändes en smula pinsam.

"*Rauchfuß*. Rauch som i rök, Fuß som i fot? *Rökfot*? Lite underligt efternamn. Fast det kanske är vanligt i Strasbourg." Peder ångrade sig med detsamma. Det där lät inte bra. Han bet sig i läppen och rodnade.

"Nej inte Rökfot. *Ludenfot*!" Brigitte fnittrade och betraktade Peder, som satt och skruvade sig.

Så bestämde han sig. Peder sparkade av sig sina vinterkängor, drog av en strumpa och pekade på sin bara fot.

Först stirrade Brigitte på foten, sedan på Peder. Sedan på foten igen. Då kom skrattet. Ett porlande vattenfall som bröt en fördämning. Hon böjde sig ner och knöt upp sin ena sko, och drog av den och strumpan.

"Håriga fötter är inte drömmen för en tjej så jag rakar dem. Men om du tittar noga ser du stubben."

* * *

Brigitte beställde in mer kaffe åt sig själv, och varm choklad åt Peder. När dryckerna leverats satt de tysta en stund och betraktade varandra. Isen var bruten. Det var mer än tio år dem emellan, men de hade en gemensam hemlighet.

"Det var så att när jag var färdig med mina studier i matematik, astronomi och teoretisk fysik i Strasbourg så visste jag inte riktigt vad jag ville göra sedan."

"För att få mera tid att tänka tog jag en kurs i filosofi och vetenskapernas historia. Det var spännande, och av en ren slump kom jag att läsa om en fransiskanermunk och astronom, Cunradus Dasypodius, som var verksam här i Lund på 1400-talet. Så jag bestämde mig för att resa hit och titta på staden. Här träffade jag på uret, och astronomerna. Så blev det som det blev."

"Cunradus Dasypodius, alias Konrad Rauchfuß, alias Conrad Ludenfot. Du kan förstå att denne man väckte mitt intresse. Han visade sig vara utomordentligt intressant." Brigitte log och smuttade på sitt kaffe.

"Allra helst som det bodde en annan astronom i Strasbourg hundra år senare med samma namn. Båda ägnade sig åt att utforska tiden, ur alla aspekter."

"Precis som du?"

"Precis som jag!" Brigitte nickade ivrigt. Hårsvalet föll ner i ögonen vilket fick henne att knycka med huvudet. "Jag intresserar mig för tiden både i konstarterna och i naturvetenskapen. Fast kvantfysik och relativitets- och fältteori är väl inget för trettonåringar."

"Jag är *fjorton*!" Peder bet sig i läppen. Så sa sexåringar. Om Brigitte tog notis om detta lite barnsliga utrop tog visade hon det inte nu. I sina memoarer skriver hon emellertid:

"Peder Nielsen var en synnerligen vacker yngling. En svärmorsdröm, helt enkelt. Varje hjärta i bröstet på en moder till en dotter skulle klappa varmare i mötet med honom."

"Sedan *big bang* har universum expanderat — växt. I själva *big bang* var universum oändligt litet och oändligt hett. Sedan har alla avstånd ökat och temperaturen sjunkit", fortsatte Brigitte, som inget hade hänt.

"Vad fanns *innan* *big bang*?"

"Den frågan, Peder, är fel ställd. Tiden skapades i skapelseögonblicket, och det finns inget innan. Detta är viktigaste punkten där modern fysik och medeltida teologi är överens. Redan S:t Augustinus gjorde klart det finns inget innan. Däremot är evig pånyttfödelse fysiskt möjligt. Det vill säga, universums historia skulle kunna vara en evig följd *big bangs* och 'big crunches', när universum återigen drar ihop sig till en oändligt liten, oändligt het punkt. Följd av en ny *big bang*."

Brigitte tömde sitt kaffe i en stor klunk.

"Pånyttfödelse eller cykliska förlopp ser vi överallt i samhället och naturen", konstaterade Brigitte nyktert. "Månens faser, menstruationscykeln, årstidsväxlingar och födsel, liv och död."

Samtalet, löpte fritt. Från cykler och pånyttfödelse till rymdfärder och tidsresor.

"Brigitte, vad kan man egentligen göra med ett astrolabium?"

"Mycket. Bland annat du kan, för en given plats och tidpunkt beräkna månens faser och planeternas positioner." Brigitte blev riktigt ivrig.

"Hur stod månen den 12 februari 1452?"

Astrofysikern visade hur man ställde in instrumentet, och hur man avläste svaret.

"Det var fullmåne. Jupiter var morgonstjärna och venus aftonstjärna. Men ... oj, vad tiden går..." Brigitte titta på sin klocka. "Jag måste dra nu." Hon klottrade lite på baksidan av servetten, och lämnade den till Peder. "Här har du mitt telefonnummer." Brigitte drog på sig sin sko, och sin vinterkappa. Ur sin ryggsäck plockade hon en anteckningsbok och öppnade den.

"Skriv ditt telefonnummer här, är du snäll!" Peder klottrade villigt ner numret till sin mobil i Brigittes svarta vaxduksbok.

"Tack ska du ha, och må väl!" sa hon.

"Detsamma... och tack för fika och pratstund", svarade Peder. Brigitte vinkade och gick utan att vända sig om. Peder vinkade tillbaka. Handen knöt han kring servetten så att knogarna vitnade.

* * *

Peder drog på sig sina ytterkläder, och lämnade värmen och mys-ljuset för den kletiga, gråa och fuktdrypande Lundavintern. Lundagårds almar och lindar sträckte sina grenar mot molnen, som helt dolde kvällshimlen. Han gick över gatan, sneddade genom parken mot domkyrkan. Om han nu inte visste hur det var med månen, så var det bara att titta på den lilla kulan på urets månvisare.

Genom diset såg han Brigittes rygg, när hon hastade genom parken i riktning mot kyrkan där hon försvann genom porten.

Trädens kronor når aldrig himlen och deras grenar vet inget om stjärnorna. Men deras rötter känner väl Lundagårds murar. De sträcker sig djupt. På jakt efter näring trevar de sig fram över ruinerna. Suset i grenarna lockade liksom lockade och pockade. De vinkade välkomnande till honom. Ville han veta vad träden visste?

Peder följde Brigitte i riktning mot kyrkan. Porten var fortfarande olåst, och Peder stod snart framför uret. Av den underbara fysikern syntes intet. Däremot visade uret Fullmåne — nu också. Blicken vandrade längs kalendertavlan. Där, den 12 februari 1452. Det var en lördag. Så tittade han på Kronos, tidens gud. En glad liten trögubbe, som står där och visar dagens datum med en pekpinne. Han log vänligt mot Peder med hela sitt skrynkliga gubbansikte. Och tecknade till honom att komma närmare.

Så plötsligt... Kalendertavlan blev suddig, och började snurra. Peder tog ett steg mot Kronos, som stod där med ryggen mot ett fönster. Peder bugade artigt mot honom. Kronos drag slätades ut, och blev mer kvinnliga. Kronos neg.

Det svartnade för ögonen, och han föll framåt, mot något mjukt, varmt. Det mjuka varma tog emot honom. De föll handlöst. Han slog huvudet i golvet, och snart låg han där

ovanpå det varma.

Smärtan i ansiktet och huvudet blandades med en känsla av vällust inför det mjuka. Han kravlade sig upp till sittande. Stengolvet var ordentligt kallt. Långt borta hördes en trumpetsignal och trumvirvlar.

* *
* *

Om denna nyckelhändelse i de bådas liv skriver Brigitte Rauchfuß fyrtio år senare i sina memoarer:

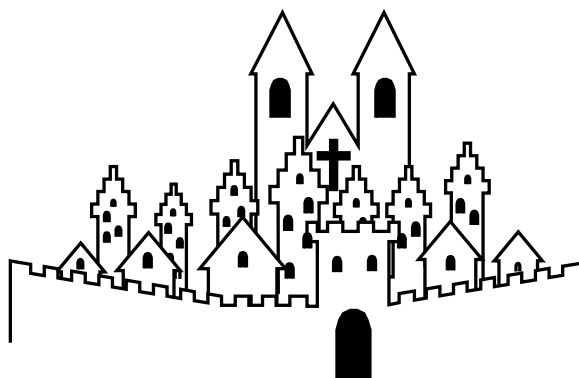
För de flesta människor är livet inget annat än en kedja av händelser. Varje händelse motsvaras av en sträcka i det krökta rummet, tidsrummet. Oftast korrelerar deras ordning med tidpunkten när de inträffade. Men detta är inte nödvändigt. Många människors livstrådar vävs samman i en komplex väv i det krökta tidsrummet.

Nu i efterhand inser jag att det var omoraliskt att jag släppte lös Peder Nielsen i Lunds stad efter att ha initialiserat honom och uret med mitt astrolabium. Konsekvensen var att viktiga händelser i hans ungdom, faktiskt kom att äga rum innan hans födelse. Händelser som senare skulle bli avgörande för hela hans liv.

Det var själviskt, och måhända oklokt. Och jag gjorde det, inte som vetenskapsman, utan som människa och kvinna och mor. Även om min dotter ännu inte var född.

Kapitel 4

SRAMFÖR HONOM LÅG en kvinnas kropp! I lång kapp av mörkt grovt ylle, lång klänning! Ett par grova läderstövlar. Ansiktets hy var slät, ögonen var slutna. Men bröstet höjdes och sänktes, och hon rörde på sig. Hon levde! Peder andades ut. Han kände en ganska skarp lukt. Kroppslukt blandad doften av fuktigt vinterylle och smort läder.

"Förlåt, jag vet inte vad som hände. Måste ha svimmat och slagit i huvudet", sa Peder.

"Det var inte så farligt. Slog inte i huvudet." Hon log lite och reste sig på armbågen. "Jag heter Vibeke."

Så reste hon sakta på sig, samlade ihop sina skrivdon och en pappersremsa som låg där på golvet. Och hans Intersportmössa som han tappat i tumultet. Peder betraktade henne. Hon var i hans egen ålder.

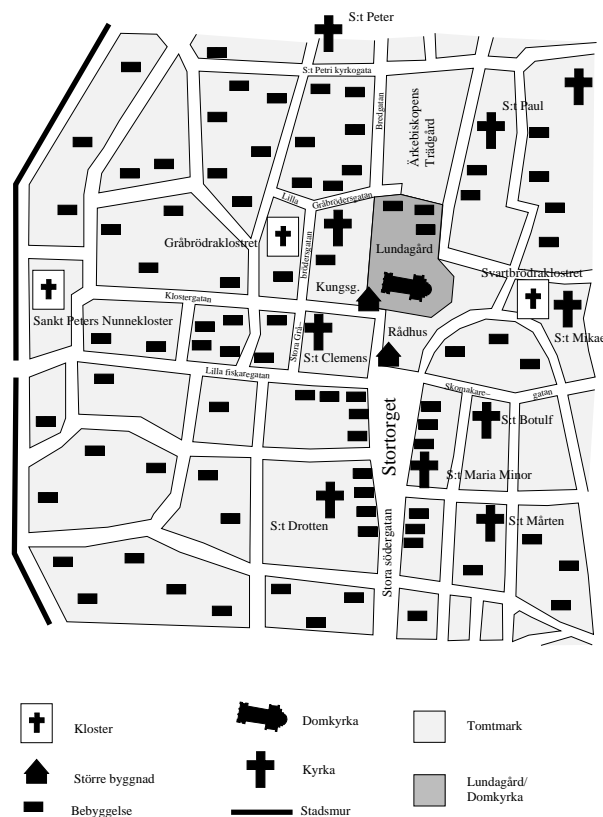
"Fast du har fått både bula och blåtira. Är den här din?" Hon räckte honom mössan.

"Ja, tack så mycket. Det gör inte så ont längre, jag klarar mig. Förresten så heter jag Peder", svarade han. Hon kom närmare, och deras blickar möttes.

"Vi ses, kanske. Hejdå Peder!" Så sprang hon på lätta fötter ner för trappan.

"Vänta!" Peder följde efter. Han såg Vibeke försvinna ut genom en port som slogs igen efter henne. Han följde efter så fort han kunde.

Utanför låg en stenlagd muromgärdad gård. Flickan försvann in genom port åt höger. Han sprang efter. Men porten stängdes efter henne, och två kraftiga män steg fram ur dunklet. Det var i detta ögonblick som Peder förstod vad som hänt.

Lunds Medeltida Centrum. Gatornas sträckning är nästan som idag. Bebyggelsen var gles, och folket i Lund bedrev både jordbruk och trädgårdsskötsel innanför stadsvallen.

"Halt!" röt en av dem.

Han hade inte bara slagit sig i huvudet och förflyttats någon annanstans. Vibeke hade haft grova kläder och kraftiga stövlar, som inte liknade vad han sett tidigare. Men somliga lite hemvävda unga kvinnor skulle kunna gå klädda så där hemma-vid. De här båda, däremot, hade kraftiga svärd vid sidan, bröstharnesk och järnhatt. Och det här var blodigt allvar, inte levande rollspel. Den yngre av dem blockerade porten med sin hillebard, den äldre grep omilt tag i Peder och drog honom närmare ett bloss instuckat i muren.

"Vem är du? Vad är ditt ärende till Lundagård?" frågade han.

"P-p-eder", stammade Peder. "Jag skulle följa med Vibeke"

"Är du svensk!" skrek han och närmade sig hotfullt. "Bara en pojkvasker," konstaterade han när han var nära inpå Peder.

"Så du ser ut! Bula och blåtira... Näe du förstår, Vibeke är piga i bakstugan, så hon bor här. Men du borde gå till mor Brigide, på fiskargatan." Rösten hade mildrats betydligt. Knekten skakade honom lätt, och log. "Brigide kan plåstra om de flesta. Ja du förstår, i vanliga fall hade vi kunnat släppa in dig. Men nu är det orostider och härnad, och Carl Knutsson samlar sina trupper utanför staden."

En pusselbit till på plats för Peder. Han hade transporterats 550 år tillbaka i tiden bara genom att smila lite för vänligt mot Kronos.

"Kul mössa, förresten." Den faktiskt ganska trevlige mannen gjorde en gest mot Peders mössa. Peder rodnade, och knekten skrattade. Hjärtligt.

"Ingenting att skämmas för! Nå rappa dig iväg till Brigide, hon är bra på omslag. På det viset kan du slippa en rejäl svullnad. Fråga vem som helst nere vid Stortorget om vägen, alla känner Brigide. Hälsa henne från Runar Månsson vid Lundagård." Knekten släppte taget om Peders axlar.

"Ta södra porten ut. Skynda dig innan marknaden stänger, och torget töms på folk. Det är lördag." Han pekade mot en port på andra sidan gården. Hans hand var klädd i en kraftig stålhandske.

Peder stirrade fascinerat på handen och handsken. Runar började skratta igen så att hans bröstharnesk liksom pumpade ut och in. Så grep han Peder om axeln med sitt skruvstädsgrepp, och vände honom om. Så puffade han honom vänligt, men bestämt, söderut. Det fanns inte mycket annat att göra än att gå.

Han hade fått syn på den södra porten i domkyrkomuren. Och styrde kosan dit. Även den porten var bevakad; en handfull knektar hängde runt den. De lät honom passera, men han kände en handfull ögonpar bränna i ryggen. Han måste skaffa en mer passande mundering. Röd luva, fjällrävenjacka och blå jeans. Peder skakade på huvudet, och stoppade den röda luvan i fickan för att bli mindre iögonfallande.

Här stod han nu med ett gäng knektar bakom sig. Förmodligen skulle de inte släppa in honom igen nu på sena eftermiddagen. Peder var alltså avskuren från klockan som fört honom hit. Även om han visste hur han skulle få den att transportera honom hem, så fanns det minst en handfull knektar och en hög mur mellan honom och den hemvägen.

Det var inte mycket som var sig likt från det Lund Peder kände, utom möjligen domkyrkan. Han var van vid en stor domkyrka i Lund, men på den här tiden föreföll den *enorm*. Alla andra byggnader var så mycket mindre då än nu.

Bäst som han stod därute och funderade, kom en trupp män söderifrån. I spetsen gick några som var väl klädda, men absolut inte pråliga. Med dem gick några män med flöjt och trummor. Sist kom en trupp soldater. Om vakterna inne på i Lundagård varit både väl beväpnade och pråligt klädda, så verkade alla i den här truppen utrustade med vad de kommit över. Liar, hötjugor och armborst var vanligast. En del hade ringbrynjor, andra sina vanliga kläder. De flesta hade järnhattar, men de såg alla olika ut. Bara några få bar vapen som svärd eller spjut. Truppen styrde västerut.

Peder valde att gå rakt söderut, för han tyckte sig skymta en öppen plats där och det borde i så fall vara Stortorget. Gatan eller vägen var uppkörd med spår av vagnshjul, hästar och oxar. Längs med ena sidan låg det en spång av trä man kunde gå på.

Stortorget i Lund var då, som nu, formad som en tratt. Torget vidgade sig mot norr, och smalnade av och övergick till att bli en väg söderut. Stora Södergatan. Längs med torget låg små kioskliknande bodar på ömse sidor av torget. Vissa av dem var av trä, andra av korsvirke. Bakom dem låg gårdar, nästan som små bondgårdar. Alla var de byggda i korsvirke.

Klinehus kallas de, och var billiga att bygga. Det gick inte åt så mycket virke, vilket var en bristvara här i slättbygden. Mellan korsvirket flätade man samman ris och halm. Sedan klinade man på lera blandad med kodynga. När den torkat blev den stenhård och riktigt snygg om den kalkades vit.

Helt vattensäkert blev det ju inte, men så länge halmtaket skyddade fungerade det fint. Riset och halmen i klinet isolerade när det var kallt. Bara de största gårdarna hade skorsten. Från

många gårdar sökte sig röken från eldstaden ut genom ett hål i taket.

Peder räknade till fem större och mindre kyrkor runt torget. Alla med kyrkogårdar. En del av dem saknade torn och hade en klockstapel, andra av dem var stora som gamla skånska landsorts-kyrkor. De var ju från samma tid, om man säger så.

Kläder var det, och mor Brigide på Lilla Fiskargatan. För att få ett omslag på ögat. Han spankulerade lätt åt höger, förbi ett större tegelhus med ett litet lustigt torn på taket. Måste vara rådhuset. I rådhusets källare var det liv och rörelse; en liten krog var inhyt där. En del karlar hade redan så här dags uppenbarligen tömt mer än en bägare öl, för det både sång och skråll där nereifrån.

Sedan kom raden med bodar. Det var en hel del folk som skötte sin shopping här, fastän klockan var sent på eftermiddagen. Det var lite skumt, och somliga bodar var upplysta av bloss eller lyktor.

Det var liv och rörelse. Titt och tätt kom trupper marscherande mot domkyrkan och Lundagård. Peder förmodade att detta var förstärkningar nödvändiga för att hålla staden och borgen.

Det fanns butiker som sålde tyger. Vackra och säkert dyrbara tyger. Där fanns också skraddare och skomakare som skulle kunna göra jobbet. Men det skulle ta tid, och kosta pengar. Och bodar som sålde många andra saker som inte skulle hjälpa Peder. Just nu i varje fall.

Framför en av dem hade det samlats en skock av knektar. Alla var muntra, och drack och sjöng. Ömsom på tyska, ömsom på danska. De delade på en liten kage öl. Nu stod de och tog upp hela trottoaren framför bryggarboden. Vanligt folk fick ta omvägen nerför kanten på den timmerlagda trottoaren, ner på den gytjtjiga och uppkörda gatan.

Just när Peder steg ner för att komma förbi knekthopen, kom en gumma nerifrån Södergatan. Hon drog och släpade på dragkärra fullastad med ved. Knektarna visade inte någon som helst vilja att flytta på sig för att lämna plats åt henne. Hon svor och hötte åt dem, men det hjälpte inte. Så styrde hon nerför kanten, och hela kärran välte. Hopen skrattade och skålade med

tanten, som naturligtvis blev alldeles ursinnig.

Peder satte kärran på rätt köl, och började lasta på veden.

"Tack, snälla raska ungersven!" ropade tanten. "Men så du ser ut! Du måste till mor Brigide."

"Det sa Runar Månsson också. Men jag vet inte var hon bor."

"Om du hjälper mig med veden, så skall Hethikka Skrædder se till du kommer till mor Brigide." Gumman log, och betraktade Peder. "Och så skall vi se till att du får lite varma kläder. Det där ser inte varm ut. Vad heter du, min påg?"

"Peder", svarade Peder. Trots att han inte frös det minsta blev han varm innombords. Den här tanten verkade både snäll och hade dessutom massor av skinn på näsan. Plötsligt slog klockan i S:t Laurentius sex slag. Det var helgsmål.

Det var alltså mindre än två timmar sedan han gick ut från Café Lundagård. Eller, som Brigitte Rauchfuß och konstaterade i sina memoarer: Förra gången han fick ett mål mat inträffade 4.817.998 timmar senare. En svindlande tanke, och ingen borde bli förvånad över att Peder vid det här laget började bli hungrig igen.

De sex slagen signalerade något annat. Alla knektarna fick bråttom att samla ihop sina krus, och lämna in dem i brygggarboden. En av dem skyldrade mot Hethikka, och lade sedan, försonande, den delvis utdruckna kaggen överst på kärran. Gumman knixade med ett fnitter på läpparna som svar.

Så begav sig alla åstad. Bodbetjänarna började stänga. Knektarna satte sig i rörelse mot Lundagård. Snart var det dags för vaktombyte. Hethikka visade vägen, och Peder sköt på den tungt lastade kärran. Den var inte lätt att balansera, men med gemensamma krafter lyckades de baxa in den på Lilla Fiskaregatan. Ja, det var ju inte precis självklart att det var den gatan, men den gick västerut från Stortorget.

Bebyggelsen blev glesare. Gårdarna ännu mer bondgårdslika, och mindre.

"Grønegatan." sa Hethikka, och pekade söderut. De fortsatte lite förbi den, tills de såg en smal stig söderut. "Här", sa Hethikka. Nu blev det ett styvt jobb att skjuta kärran i det höga fjolårsgräset. Vandringen blev halkig av fläckar av packad snö och is. Snart var de framme på tunet till en liten stuga i

korsvirke och kline.

"Här bor jag!" sa Hethikka. "Jag är änka nu. Gubben min var skräddare, och jag har tagit över efter honom. Våra döttrar är gifta och bor i Malmø." Hon öppnade en låg dörr. "Vi lastar in lite ved i stugan, resten får gå till vedboden. Kan du hugga?"

De hjälptes åt att lasta in det mesta i vedboden. Hethikka drog fram en yxa, pekade på huggekubben ute på tunet och försvann in i stugan. Peder jobbade på efter bästa förmåga, och var tacksam för att gumman försvunnit in. Så att han slapp åskådare.

Snart började det komma rök ur ett litet hål i halmtaket, och efter en stund hade han fått ihop ett fång huggen ved. Utan att ha huggit av sig några fingrar. Peder var stolt, men insåg att han inte kunde visa det utan att bli löjlig.

Mor Hethikka tog tacksamt emot veden, när han kröp in genom dörren. Det var bara ett enda rum i stugan, mörkt var det. Både inne och ute, och inga fönster fönster fanns. Bara små öppningar med tunt skinn, som skulle släppa in lite ljus dagtid.

Mitt i rummet brann en munter brasa i något som liknade en liten bakugn utan skorstensstock. Ett bloss satt i en hållare och gav ifrån sig ett milt ljus.

"Där!" Hethikka gjorde en gest mot en av de väggfasta bänkarna. Hon hade lagt fram kläder. Där låg hosor — lösa ett par byxben i ylle, en skjorta i linne, en lång tröja, och en knälång kjortel.

"De var min gubbes. Ta på det nu, så skall vi se om de passar. Sen går vi till Brigide och får ett omslag på din blåtira."

En prövning till för Peder. Så tömde han sina fickor och drog av sig sina kläder. Han hade knappt möjlighet att bli generad av att byta kläder inför Hethikka, och inte heller hade möjlighet att inte visa sin fumlighet när han skulle fästa hosorna. Annars fick han på sig sakerna i rätt ordning.

"Har du möjligen någon liten väska eller pung jag kan ha mina saker i?" Hethikka nickade. "Gubben brukade alltid ha en liten väska med sig, med nål, tråd och sax och annat användbart. Vänta lite. Låt mig tänka" Så plockade hon fram en riktigt snygg liten läderväska att fästa i bältet. "Duger den här?" undrade hon. Peder nickade. "Perfekt, tack så hemskt mycket för all hjälp"

svarade han. Det kom från hjärtat.

Så öppnade han väskan och stoppade ner nyckelknippan, plånboken och lite annat smått och gott. När han kom till mobilen, kollade han reflexmässigt om det kommit några meddelanden. Och faktiskt: "Vi har väntat nästan femton år på dig nu, så du är efterlängtd. Välkommen hit/Brigitte"

* * *

Mor Brigides stuga var maken till Hethikkas. Fast om möjligt ännu mindre. De knackade på dörren, och innan de visste ordet av öppnades den, och en röst hördes som förkunnade "Välkommen Peder. Och välkommen du också Hethikka. Tack för att ni kom så fort."

När de stigit in, och ögonen vant sig vid dunklet där, såg de Brigide. Av någon anledning kom Peder att tänka på Brigitte när han såg henne, men den här kvinnan var nog minst femton år äldre. Brigitte Rauchfuß konstaterar i sina memoarer att "Det var med ett stygn i hjärtat jag konstaterade att Peder *inte* kände igen mig."

Båda tanterna var goda och välmenande, men när Hethikka var framåt och burdus, var Brigide mild och blid. Hon var också bra mycket yngre än Hethikka. Brigide kunde läsa. Hethikka hade gått i livets hårda skola.

"Jag kan inget göra åt din bula, och blåmärket runt ögat kommer du att dras med några veckor. Jag ska däremot se till att svullnaden lägger sig", sa hon, och plockade fram några små askar med salva och en liten flaska.

"Riv remsor av detta." Hon gav ett stycke linne till Hethikka, som satte igång och riva. Brigide vek en kompress av ett annat stycke och strök så salva runt Peders öga. "Det här svider lite", fortsatte hon, och blötade kompressen från flaskan. Kompressen la hon mot ögat, och fäste den med bandaget som Hethikka förberett.

Brigide var spåkärring, jordemor och läkekunnig. Som sådan var hon populär bland lundaborna. "Det är krigen och kyrkan som flyttar på folk" brukade mor Brigide säga. Till skillnad från Hethikka, var Brigide inte infödd lundabo. Hon var inte ens skåning, utan kom nerifrån kontinenten. Hon hade kommit från

Alsace 14 år tidigare. Peder tyckte att han på något vis kände igen hennes brytning.

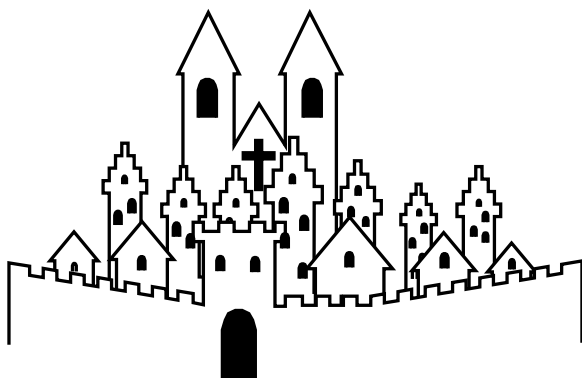
* *
*

Peders kväll avslutades med en riktig festmåltid bestående av varmt kryddat öl, nybakat bröd och annat gott från gummornas skafferier.

"Så länge det finns det öl och mjöl, så länge kan vi festa." sa Hethikka. "Tids nog kommer kung Knutsson och bränner. Låt oss leva gott så länge vi kan."

Brigitte Rauchfuß kommenterade festen: "Man kan tycka att den sortens festande är ett irrationellt beteende. Det förekommer i samband med dramatiska händelser i människors liv, händelser sådana att de ger en överväldigande känsla av att allt är förbi och att slutet är nära. Just så kände vi det i Lund sent lördagskvällen den 12 februari 1452."

Kapitel 5

NÄR DE SISTA RYTTARNA skrittade ut genom Lundagårds norra port, fick Vibeke bråttom. Hon var tvungen att försvinna innan Cunradus hann förbjuda henne. Så att hon ångerfullt kunde be om lov efteråt. Det var tillräckligt med folk i rörelse för att hon skulle lyckas, även den här gången.

Den tunga porten reglades bakom följet — och henne. En av knektarna i porten hade hört Cunradus' *nej*, och hade gjort en gest av att försöka verkställa hans förbud. Men Vibeke låtsades inte om det, och försvann i folkvimlet.

När följet i sakta mak svängde norrut på Bredgatan, var hon i jämnhöjd med Tuve och kanikerna. Trummorna dånade ut budskapet att här kommer Lunds kyrkofurste. Herr Ulf, hövitsmannen, signalerade halt, och truppen höll in sina hästar.

Från Lilla Gråbrödersgatan, kom en trupp borgare med pipare och trumslagare. Lunds borgmästare, Mathias Kannestøbere, och rådmännen gick i täten med stadens fana. Tuve och herr Ulf steg av sina hästar, och förde ett lågmält samtal med borgmästaren.

Efter en stund verkade man ha enats om tågordningen. Först red Tuve, Ulf och kanikerna. Efter dem kom Mathias och rådmännen, därefter Tuves ryttare och sist borgarnas fotfolk, ett brokigt sällskap beväpnad med vad liar, hötjugor och annat de hade haft till hands. Vibeke kunde lätt hänga med i den långsamma marschen norrut.

Vakterna vid Norrtull öppnade direkt, och så sakteliga strömmade truppen ut genom porten invid S:t Olovs lilla kyrka, som låg alldeles norr om staden. Borgarna svängde åt vänster

och Tuves trupp åt höger, så att två klungor bildades på ömse sidor om porten.

Mellan hoparna, mitt på vägen, stannade Tuve, Mathias Kanestøbere, herr Ulf och några få av deras män. Framför dem väntade Carl, hans ryttarfänika, med kungens standar och den vita parlamentärsflaggan. Längre bort mot Klosters fälad såg man Carls härläger. En skog av tält höll på att resas.

Vibeke stod och hängde på bron, tillsammans med ett dussin andra nyfikna innifrån staden.

En ensam vapenlös ryttare från Carls trupp skrittade fram till Tuve. De talade lågt med varandra, allas blickar var fästade på dem. Alla väntade på något, ingen visste vad. Borgarna fingrade på sina armborst. Knogarna vitnade runt lansen på mer än en av Tuves ryttare. Och likadant var det naturligtvis i Carls trupp.

Tuve kastade en kort blick i riktning mot Kung Carl, och steg av sin häst. Carl gjorde sammalunda, och så gjorde Ulf och Carls officerare. Tuve konfererade återigen med Mathias.

Så nickade biskopen kort i riktning Carl. Genast började Carl och hans stab — höga officerare — närma sig. Samtidigt gick Tuve, hövitsmannen, några kaniker, borgmästaren och några rådmän honom till mötes. Spänningen i leden släppte.

När de två sällskapen så stod inför varandra uppstod en liten pinsam förlägenhet. Vad var finast: Att vara konung och kunna tala med riddare och dessutom vara angriparen, eller att vara ärkebiskop och kunna tala med Gud och dessutom att vara försvararen.

Kort sagt: Vem skulle ödmjuka sig och hälsa först? Alla kände förutsättningarna.

Kung Carl behärskade slätten.

Lunds borgare behärskade stadsvallen, för vad den nu var värd.

Tuve hade ingen här. Men han hade höga murar och torn. Bakom murarna fanns bössor och armborst, en och annan kanon samt goda skyttar. Så länge Tuve stannade bakom sina murar, ja så länge var han säker.

Tuve såg sig omkring, och var väl medveten om läget. Bannlysning och taktiska manövrer krävde andra förutsättningar för att vara verksamma. Han valde att knäböja inför Carl. Och efter honom gjorde hela hans sällskap det. Carl bugade artigt.

"Vi Carl, med guds nåde, konung över Svearna och folken i östra och västra Götaland, gör härmed veterligt att vi är villiga att förhandla med representanter för såväl Danmarks kyrka som för staden Lund", sa kungen.

Tuve reste sig, och följdes av sitt folk.

"Gott att höra Ers Majestät", svarade Tuve. "Dock känner jag inte till någon *Danmarks kyrka*. Vi Tuve, av Guds nåd ärkebiskop av Lund, representerar inget av denna världen. Vi för Guds talan icke blott i Danmark utan även i Sverige vars primas jag är, därtill befullmäktigad av den helige fadern i Rom", fortsatte han, och log sitt mildaste leende.

"Däremot är vår vän här, mästare Mathias Kannestøber, Lunds borgmästare, laglig representant för sin stad", fortsatte Tuve. Borgmästaren bugade. "Vi är dock redo att lyssna på vad Ers Majestät har att erbjuda", avslutade nådigt Tuve sitt tal och bugade lätt.

Carl stirrade på Tuve. Och teg. Brigitte Rauchfuß konstaterade långt senare att "... det finns lägen då en konung kan kräva, och lägen då han måste bjuda. Inför borgarna i Hälsingborg och Landskrona kunde Carl kräva, men i Lund var han tvungen att bjuda. Allt annat var omöjligt med tanke på Tuves ställning, påven i Rom och — sist men inte minst — livet efter detta."

Konungen harklade sig och återupptog sitt tal:

"Vi förmodar att den heliga allmänliga romersk-katolska kyrkans danska ärkestift, har behov av resurser. Medel för att reparera sockenkyrkor, mark till nya kloster. Och så vidare."

"Vad sägs om ett nytt altare till domkyrkan? Det svenska ärkestiftet, som vi känner väl, framför ständigt sådana önskemål till oss." Carl log belåtet. Han kände att han kunde slappna av, och att han fört in samtalet på sådan som borde passa herr Tuve. "Vi har möjlighet att stå till tjänst, faktiskt, här såväl som i Uppsala." Carl nickade välvilligt mot lundabispn.

"Ers Majestät gör mig stum. Nåväl, sådana tillskott till ärkestiftet kommer väl dock icke utan bivillkor?"

"Ingenting egentligen, Ers Högvördighet, eller blott småsaker. Vi befinner ju oss i en situation där den nordiska unionens tron är ledig, och vi har såväl svearnas som götarnas förtroende när det gäller att göra anspråk på den. Vi vill bara att herr Tuve

sätter den danska kronan på mitt huvud när tiden är mogen.” Carl log och tillade sedan med viss skärpa:

”Herr Tuve bör dock under tiden koncentrera sig på rent kyrkliga angelägenheter.”

”Kort sagt, vi begär inga skatter, inga råd, inga dåd. Inte ens syndernas förlåtelse eller förböner. Blott en viss passivitet i frågor som rör unionspolitiken. Om Ers Högvördighet går in på en sådan uppgörelse, lovar vi att Lunds ärkestift åter kommer att glänsa över hela norden i makt och rikedom.”

”Det var fagra löften, Ers Majestät.” svarade herr Tuve milt. ”Vi är dock blott enkla herrens tjänare, och vi kan inte avgöra detta själva, utan måste konsultera våra överordnade.” Carl spärrade upp ögonen och såg orolig ut.

”Behöver herr Tuve konsultera Rom i ärendet?” undrade han. Det skulle onekligen kunna dra ut på tiden. Herr Tuve skakade lugnande på huvudet.

”Icke, vi har den heliga stolens uttryckliga tillåtelse att ta upp frågor av detta slag direkt med vår herre. Däremot behöver vi icke mindre än fem dagars betänketid. Det kan dröja lite innan svaret kommer.” Tuve log, om möjligt ännu mildare.

Carl betraktade Tuve länge, som för att utröna om ärkebiskopen menade allvar. Ärkebiskopen tittade oskyldigt tillbaka.

”Ers Högvördighet, Vi föreställer oss att en viktiga fråga som denna kommer att behandlas med högsta prioritet däruppe.” Han gjorde en gest uppåt, och tillade bestämt: ”Tre dagar, inte en timme mer.”

Dialogen som utspann sig vid det korta mötet mellan två medeltida storpolitiker kan te sig paradoxal, men, som Brigitte Rauchfuß påpekar:

För att förstå det komplexa sociala spelet mellan kungen och ärkebiskopen denna sena eftermiddag år 1452, måste man först förstå den miljö det äger rum i. Och i synnerhet de ekonomiska och sociala förhållandena under medeltiden.

Många tror att kungen var den viktigaste människan i landet förr i tiden. Inget kan vara mer fel. Det var bönderna som var viktigast. De såg till att folket fick mat och allt annat det behövde för att leva.

Riddarna ägde de flesta bondgårdarna, och bestämde över bönderna. Naturligtvis tog riddarna betalt för att bönderna skulle få bo på sina gårdar. Bönderna fick arbeta hårt även på riddarnas åkrar.

Riddarnas mark kom från kungen, och därför bestämde han över riddarna. Naturligtvis tog kungen betalt av riddarna. De fick hjälpa honom att slåss. Mången god riddersman stupade för sin herre och konung, förr i tiden. Kungarna kunde inte alls hålla sams. Det var det tur att riddarna var duktiga att slåss. Men så tränade de ju genom att slå sina bönder.

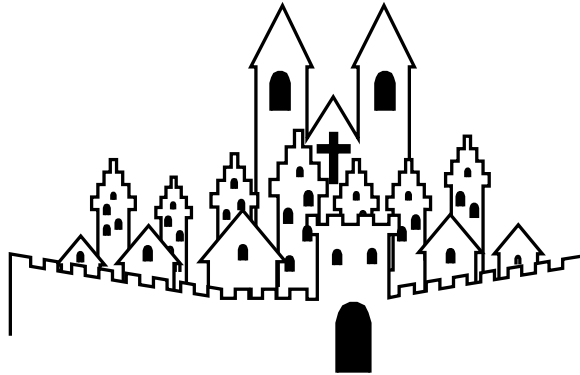
Och kungen, ja han hade fått sin makt av Gud. Därför tog Gud betalt av kungen. Nu gjorde inte Gud det själv, naturligtvis. Prästerna hjälpte honom. Och de tog inte betalt bara av kungen, utan av alla.

Gud förstod allt fullt människorna sagt och tänkt. Han såg allt dumt de gjort. Alla var tvungna att be om förlåtelse, annars skulle de brinna för evigt i helvetet. Förr i tiden kunde människorna inte själva be Gud om förlåtelse på svenska eller danska. Alla behövde därför hjälp av prästerna som kunde sjunga för Gud, och tala med honom på latin. Därför var prästerna näst viktigast, efter bönderna.

Kungen ville inte brinna i helvetet. Därför var inte ens han viktigare än prästerna. Kungen hade makt, slott och riddare som hjälpte honom. Allt detta hade han fått av Gud. Eftersom han var den som fått mest av Gud, så måste han också betala mest till prästerna.

Kapitel 6

PEDER VAKNADE långt innan gryningen av att kylan trängde genom hans fäll. Hethikka var redan uppe, och hade blåst liv i brasan. Gumman var nu i färd med att koka gröt över härden. Hon hörde Peder huttra, och flinade mot honom.

"Det är till att vara van vid varma gemak?" undrade hon. "Det blir inte bättre av att du stannar under fällen. Upp och hoppa! Det behövs mer ved!"

"Det blev sent igår", svarade Peder, och gäspade.

"Må så vara", skrattade Hethikka, bittert. "Vi har en lång dag, idag. Vi skall försöka rädda så mycket som möjligt undan Carls knektar, och vi måste göra det innan högmässan."

"Skall bli", svarade Peder och kröp ur sängen, drog på sig sina lånta kläder och gav sig ut i mörkret. Yxan låg bättre i handen nu, och han snart hade han huggit ett ordentligt fång ved. Medan han arbetade, kom Hethikka med en skål av keramik i handen. Hon öppnade dörren till det lilla fähuset, och hälsade på Stjärna, den lilla magra geten. När hon var färdig med mjölkningen var hennes skål bräddfyllt, och hon återvände till stugan.

Så var Peder färdig, och när han kom in med bränslet, hade det redan hunnit blivit varmt i stugan. Och Hethikka hade tinat upp, hon också.

"Vedhuggning värmer!" sa hon när hon fick syn på hans svetiga ansikte. "Kom och ta sig en portion gröt." Hon log, "...och en mugg spenvarm mjölk" fortsatte hon.

De åt under tystnad.

"Peder", sa gumman lite avvaktande. "Du måste förstå att jag är fattig, och du kan inte bo här hos mig, med mindre än att du drar ditt strå till stacken och själv tjänar ditt levebröd."

Peder rodnade upp till öronen. Han hade knappt insett var han var, och absolut inte förstått vad det innebar. Och vad kunde han? Nästan hugga ved. Hethikka iakttog honom prövande. Som om hon vägde honom.

"Har du gått i lära för något yrke, eller är du djäkne?"

Peders hjärna gick i högvarv. Kunde han något? Fanns det någonting som han kunde bidra med... "Jag är djäkne", svarade han, och suckade. "Jag går fortfarande i skolan, fast jag kommer från en skola där man inte läser latin."

Av gummans blick förstod Peder att hon inte trodde honom. Blicken sade honom att sådana skolor inte fanns.

"Det gör inget. Bara du förstår att vi måste hjälpas åt." Hon släppte ögonkontakten med Peder, och såg ner i sin tomma grötskål. "Efter kriget kan du börja gå i lära hos någon skräddare i staden. Sen kan du och jag hjälpas åt." Hon tog ett häftigt andetag "... om vi lever då." fortsatte hon halvhögt. Hon såg upp igen. "Som det är just nu hjälper varken latin eller hantverk, och vi är alla lika."

S:t Laurentius slog fem slag. Hethikka räknade dem "Klockan är mycket, vi måste skynda oss." Hon reste sig häftig och drog på sig ytterkläderna. Peder gjorde sammalunda. När de kom ut, gjorde Hethikka en gest mot dragkärran. "Vi behöver den." Peder drog den lätt efter sig. Det var rena barnleken nu, när den var tom. De tog vägen förbi Mor Brigides stuga, och hon var redan uppe och färdig att slå följe med dem.

Över staden låg en påtaglig doft av brandrök. De båda kvinnorna kommenterade detta, och utbytte bekymrade blickar. Ute på Lilla Fiskaregatan mötte de en munk i grå kåpa, och ett grovt rep om livet. Han kom strosandes i riktning mot Stortorget, och som kvinnorna neg vackert för honom, bockade sig Peder.

"God morgon." hälsade munken.

"God morgon, Broder Konrad", svarade Hethikka. "Har det varit eldsvåda i natt?"

"Nej..." Konrad skakade på huvudet. "Enligt vad jag hört under kungörelserna vid *matutin* slog Carl ner en bondehär vid

Dalby i natt. Nu bränner och plundrar han som bäst där, och runt Värpinge.”

Båda kvinnorna såg bestörta ut. Brigide tog ett djupt andetag. ”Hur står det till med Fader Konrads lilla skyddsling?” frågade hon. Munken log lite och skakade på huvudet. ”Om hon inte har ställt till med några hyss under natten är det bara bra med henne. Hon smet ifrån sin lektion igår, för att se på när herr Tuve mötte Carl i går. Annars klarar hon som vanligt såväl latin och bibliska historien som algebran och aritmetiken med glans, samtidigt som hon bakar Hans Högvördighets dagliga bröd. Det är mer än vad djäknarna vid Katedralskolan klarar av.”

Upplysningarna tycktes tillfredställa mor Brigide.

”Jag är faktiskt på väg till Lundagård för att huta åt henne lite, och för att förhöra läxan hon smet ifrån igår”, fortsatte munken. ”Om jag har tur lyckas jag fånga henne efter högmässan.” Han skrattade förnöjt, och Brigide föll in i skrattet. ”Jag får väl önska fader Konrad god jakt, i så fall”, svarade hon med outgrundligt leende.

De tog farväl från munken, som fortsatte sin promenad längsmed Fiskaregatan. Själva styrde de ner mot Grønegatan. När Peder vände sig om, såg han att klosterbrodern hade stannat upp och såg efter dem. Han stannade själv och tittade undrande på munken. Så vinkade han, och munken vinkade tillbaka. Så skyndade han på sina steg.

Så skyndade de Grønegatan söderut. Via några små gränder kom de fram till platsen där Södergatan mynnar vid Södertull. Samtidigt blev gryningsljuset starkare. Vägen mot Malmö började utanför porten, som ännu inte hade öppnats för dagen. Både vallen och porten hade förstärkt vakt. Samma typ av sega gubbar som följt borgmästaren till Tuves underhandlingar med Kung Carl. Vakten vid porten var först obenägna att öppna, men efter ett lågmält samtal mellan Hethikka och den man som verkade föra befälet, öppnade man på glänt och släppte ut de tre och deras kärra.

Tanterna gick först, ivrigt samspråkande om läget. Peder följde efter med kärran. Landsvägen gick nästan rakt söderut, men efter en kort promenad vek man av västerut på en mindre väg som gick mot Värpinge och Lomma. Först gick de genom

Lunds utmarker och allmänningar. Nu syntes Höjeå, och vid den en liten by, Källby.

"Titta!" ropade Brigide, och pekade åt väster. Tjock rök steg upp över Värpinge, där ärkestiftet hade åtskilliga gårdar. "Se så Carl helgar vilodagen", svarade Hethikka. Källby bestod av Möllaregården och dess skvaltkvarn och några små bondgårdar i den lilla åns frodiga dalgång. Vägen gick genom byn, fortsatte över en liten träbro och fortsatte söderut. Sedan delade den delade sig i två, en gick mot Hjärup och Uppåkra med tre de stora gravhögarna och en mot Lomma.

Vid gården på andra sidan ån stod en kraftig vagn förspänd med två oxar. Den vaktades av en knekt med järnhatt, harnesk och bardisan i handen.

"De är redan här!" väste Hethikka "Kvickt in i Möllegården!"

"Nämen goddag!" Jens Möller stod i dörren till sin skvaltkvarn. "Vad tror herrskapet att jag skall kunna stå till tjänst med en söndagsmorgon som denna", sa han sorgset.

"Jag lämnade en rejäl säck med råg till dig i förra veckan", sa Hethikka. "Jag fick den som betalning för ett broderi som tog nästan ett halvår."

"Rätt så", svarade möllaren. "Ni kom i grevens tid, snart har jag inget mer mjöl och kanske inte någon kvarn heller." tillade han med en nickning mot Värpingehållet.

"Kör fram er kärra." Han vände på klacken och gick in i kvarnen. Han kom tillbaka med en säck, som han bar ledigt på sin breda axel. "Kan jag få betalt nästa vecka, om vi lever? Jag är mindre betjänt av pengar nu än jag brukar vara." Han tvekade. "Vänta lite", sa han. Han kom tillbaka till dem en stor säck. "Vetemjöl. Det är vårt eget. Om jag inte hämtar det nästa vecka, dela med er av det till dem som behöver." Han suckade.

"Jens, de är på väg hitåt!", hördes en gäll, ångestfylld röst. Dörren till Möllegårdens hade öppnats och ett blekt, sammanbitet ansikte visade sig. "Skynda er, om ni vill rädda era liv och ert mjöl!" skrek Jens och pekade på en stig som lämnade gården mot ån till.

De tog i alla tre, och vände på kärran. De lämnade Möllegården ackompanjerade av grova svenska röster. I början gick allt väl. Kung Carls män blev inte varse att mjöl tillräckligt

för ge frukost åt en rejäl tropp lämnade kvarnen. Men landskapet var öppet och de syntes lång väg, och kärran var tungt lastad.

Deras kringgående rörelse var på väg att lyckas. Efter någon timmes slit och släpande var de på väg in på den något slätare landsvägen igen. Stadsvallen syntes väl, och längre bort väntade Södertulls vakttorn med tryggheten. Det var fortfarande tungt, det var uppförsbacke.

Nya rökmoln steg nu mot skyn, brandröken från Källby stack i ögonen, och långt borta i fjärran, över Dalby och Värpinge låg ännu tunga moln av rök. Spridda hopar av knektar syntes runt om och en sådan, tre män till häst verkade att ha fått syn på deras vandring mot Södertull, för de red nu i sporrsträck emot dem.

"Vi är upptäckta! Ta i för allt vad ni är värda!" ropade Brigide. Peder drog, Hethikka och Brigide sköt på för allt vad de kunde. Men vad kan tre obeväpnade människor till fots göra? Strax var männen över dem, en av dem drog sitt svärd och riktade ett förfärligt slag mot Hethikkas huvud med dess flata sida. Hon stöp smutsen. De tre männen var kvickt ur sina sadlar. Det var svenska knektar. De undersökte säckarna.

"Mjöl" sa en av dem, med besvikelse i rösten, och började se sig om bland sina tre offer. Det var inte mat de var på jakt efter, utan plundring. Guld och silver. Den medvetlösas Hethikkas pung länsades på ankans sista skärv. Peder stod alldeles handfallen, medan de ryckte Brigides lilla ränsel från hennes axel. Inget där heller somtillfredsställde dem. Brigide föll på knä, uppgiven och darrande av skräck.

"Låt oss löpa, vi har inget åt er?" bad hon. Men de tre knektarna verkade inte ha bråttom. Det var som en katt- och råttalek. De ville leka med sitt byte, förnedra det. En av knektarna betraktade Brigide.

"Den tanten är inte helt lastgammal", sa han och ryckte upp Brigide till stående igen.

Knekten slet hättan av Brigide, och betraktade hennes ansikte. Brigide mötte hans blick. Hon måste ha mobiliserat all sin kraft. För hon lyckades ge karlen en örfil, och spotta honom i ansiktet. Mannen ylade av vrede och i ett enda grepp slet han sönder hennes kläder. Så släppte han henne, och hon segnade ner invid

vagnen. De andra två legoknektarna skrattade medan den förste föste undan Peder och blottade hennes kropp helt med hjälp av sin långa dolk, där hon låg i sina trasor på den bara marken. Mellan hennes bröst låg ett hängsmycke som Peder kände igen, ett astrolabium, och ett litet krucifix i en kedja.

Peder kände hur det blev blött i byxorna; skräcken gjorde att han helt tappade kontrollen. Han hade fallit om han inte hade hållit sig i kärran. Knekten la ifrån sig sitt gehäng, med svärdet och den långa smala dolken, över kärran medan han flinande lättade på sina egna kläder och blottade en blårod styv manslem.

Kvinnlig nakenhet var ingen nyhet för Peder. Herrtidningarna bjöd ut sådan i pappersform i varje snabbköpsbutik. Varken hans mor och syster var pryda och gick nakna genom lägenheten på väg till och från duschen.

De två andra knektarna tog tag i var sitt av Brigides sprattlande ben.

Kåthet var inte heller någon nyhet för Peder. Allt av hankön, män och även ynglingar, känner kåthet. Peder kunde bli kåt när han tänkte på söta flickor som han tyckte om. Svenskarnas ledare gjorde sig redo att tränga in i Brigides sköte med en kåthet som alstrades av viljan att äga makt och viljan att förnedra. Allt detta skedde på ett stegs avstånd från Peder. Iskalla vindar svepte över slätten. Peder kände hur kylan började tränga genom hans urinblöta hosor. Och Brigide stelnade till.

Allt skedde mycket snabbt. Knekten fullbordade sitt verk. I det ögonblicket vaknade Peder till ur sin förlamning. Brigide vred sig och sparkade; Peder kände hur rädslan förvandlades till vrede. Blixtsnabbt drog han till sig knektens svärd. Han högg. Högg för allt han var värd mot våldtäktsmannens hals. Han högg för Brigides skändade sköte.

Blodet forsade och Peder sprang mot Södertull. Med svärdet i handen och två ursinniga svenskar efter sig. Peder stannade upp. Ett vinande ljud hördes. Vakterna i tornet hade sett det hela men inte ingripit. Men nu var de inom skotthåll från Södertull. Svenskarna var fulla av pilar, som två nåldynor. Några steg av bara farten tog de innan de föll. Blodet bubblade och flöt i pulser ur såren. Peder vek sig dubbel och spydde när han såg dem.

Brigide gjorde sig fri från den sanslöse svensken som förblödde över henne. Hon reste sig och försökte rätta till sina kläder. Hon tog hjälp av gehänget. Sedan kom även Hethikka på fötter med Brigides hjälp. Sakta började kvinnorna stapla mot stadsporten. Peder såg dem komma, och hämtade kärran. Innanför stadsvallen saktade vilade de. Under tystnad segade de sig hem till Hethikkas stuga.

När de kom in på tunet hördes klockorna i Domkyrkan kalla till högmässa.

"Vi kommer i tid till Högmässan!" sa Hethikka med skrovlig röst. Men Brigide bara skakade förtvivlat på huvudet. Då först kom Peders tårar. Förvånande nog kommenterar Brigitte Rauchfuß denna episod helt lakoniskt:

De känslor som gick genom mitt sinne i det ögonblicket knekten penetrerade mig är närmast att likna vid en nära döden upplevelse. Efteråt var det mer apati än hat jag kände.

Det faktum att Peder sedan dräpte våldtäktsmannen gjorde inte att jag kände någon glädje. Hämnden är inte ljuv, den är fruktansvärt bitter, och Peders förtvivlan inför dråpet gjorde inte saken bättre. På ett sätt var det ju allt mitt fel.

* * *

Vibeke kände fortfarande hur sömnen ryckte i ögonlocken. Hon redan varit upp flera timmar, och ändå bakades det inte på vilodagen. För första gången den här morgonen kunde hon sitta ner och koppla av. Hon satt i folkstugan på Lundagård, omgiven av alla möjliga, knektar, pigor och drängar. Det var mycket folk som var knutna till herr Tuves borg, och som därför fick löneförmånen att inta sina måltider här. Men de som satt här var borgens bottenskikt.

Tidenderna från Dalby hade nått Lundagård snabbt, och borgen var på fötter tidigare än vanligt. Här inne satt vissa tysta. I andra grupper, mest bland drängar och knektar talades det vitt och brett om hämnd. Överallt lyste skräck och ångest ur ögonen, och kanske intensivast hos dem som skroderade värst.

Det var söndag morgon, och snart skulle klockorna börja ringa för högmässan. Om Vibeke kände Broder Konrad rätt, skulle han fånga in efteråt för att gå genom läxan till i går. Han var

sådan. Vibeke gäspade och såg sig om. En knekt dök upp.

"Är det ledigt här?" frågade Runar Månsson. Runar brukade alltid vara schysst mot Vibeke. Han var en av de ordinarie hillebardiärerna, och hade brukat vakta vid södra porten ner mot domkyrkoborgen så länge Vibeke kunde minnas.

"Visst," svarade hon.

Runar ställde i från sig sina vapen, la sin järnhatt och sina tunga stålhandskar på golvet invid bordet och satte sig ner mitt emot Vibeke. Husmor såg ogillande på. Hon tyckte inte om när pigorna umgicks med borgens karlar, men Runar gick an eftersom han var lite äldre och ordinarie.

"Du, Vibeke," sa Runar eftertänksamt, "det är mycket löst folk här i Lund nu. Lycksökare och andra som tänker sig att slicka faten när kung Carl ätit sig mätt." Han log snett, och betraktade Vibeke, som sänkte sin blick.

"Det var en lustig fyr, i konstiga kläder, som frågade efter dig i går kväll. Det var en yngling, och han verkade helt ofarlig." Runars blick hårdnade. "Men håll dig i styr, och ge dig inte i lag med främlingar."

Vibeke teg och stirrade på sitt bröd. Kanske det sista färska brödet innan Tuve började ransonera. Det hade kommit foror med mjöl och rotfrukter så sent som i fredags, men ingen vågade hoppas att ytterligare leveranser skulle kunna passera Carls knektar.

"Jo, jag skall vara försiktig," svarade hon, och mötte hans blick för första gången. Just då hördes domkyrkoklockorna kalla till högmässa. En av de stadiga köksorna sände Vibeke ett uppfordrande ögonkast.

"Jag måste hjälpa till och plocka undan efter fruktosten nu," sa Vibeke, "annars kommer jag inte i tid till Gudstjänsten". Hon tackade tyst försynen för att den befriat henne från Runar, vars val av samtalsämne inte föll henne på läppen.

* * *

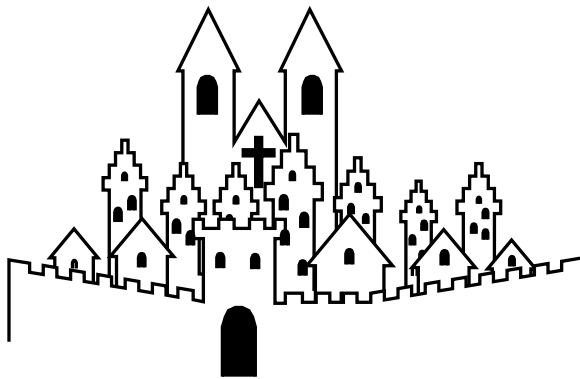
Det hade varit mycket folk i kyrkan, både från staden och inifrån borgen. Vibeke hade suttit bland Lundagårds andra pigor och lyssnat. Gudstjänsten hade varat längre än vanligt, mest för det hade hållits långa förböner för både stadens och borgens

försvarare och för att Tuve hade hållit en lång predikan om vikten av att spara på mat och alla förnödenheter.

De olika klosterbröderna brukade inte komma till domkyrkans högmässor, men nu var här en hel del både grå- och svartbröder. Och bland de förra hade Vibeke skymtat Broder Konrad. Som Vibeke inte hade läst hela läxan, kände hon inget större behov av att träffa honom just nu. Ett möte hade medfört läxförhör, säkert som amen i kyrkan. Hon hade sålunda skyndat sig ut ur kyrkan så snart slutpsalmen klingat ut. Men det hade hon inget för, eftersom Runar — som hade vakten — fångade in henne när hon var på väg in i Lundagård.

"Inte så bråttom, lillpigan," hade han sagt. "Det är någon som vill prata med dig" och la en tung hand på hennes axel. Strax dök Broder Konrad upp, och skrattade gott när han såg Runar tillsammans med Vibeke. "Igår smet du från läxförhöret, så idag får vi helga vilodagen med det." Han log mot Vibeke. "Spring och hämta dina böcker, och kom sedan till skrifvarstugan"

Kapitel 7

SÅ SATT VIBEKE tillsammans med Broder Konrad framför den öppna spisen i Scriptorium. De satt tysta, eftersom ingen av dem kunde riktigt förmå sig till skolarbete rakt i krigets skugga. Båda visste att kung Carl väntade på Tuve. Och Tuve, ja han väntade på — eller förberedde — något. Ingen visste vad.

Vibeke stirrade i härden, medan Konrad betraktade Vibeke. Han harklade sig.

KONRAD: Vad var det du hade i läxa till igår, Vibeke?

VIBEKE: Jag skulle ha läst hela *Filosofins tröst*,¹ men jag kan inte påstå att det vare sig gick särskilt bra eller att det hjälpte.

Vibeke log snett, och såg, förvåntansfullt på Konrad, som sträckte på sig lite, och log mot sin unga lärlunge.

KONRAD (*undrande*): Hjälpte inte? Vad skulle den boken hjälpa dig med?

VIBEKE (*sorgset*): Med tröst, kanske. Med tanke på att den skrevs av Boethius medan att han väntade på att dödsdomen skulle verkställas. Han beskriver hur filosofin kom till honom i form av en kvinna och skänkte tröst. Jag tänkte att hans bok kanske skulle kunna trösta mig också. Jag har ju en betydligt större chans att överleva, kriget till trots, än Boethius.

De är tysta ett tag. Båda två studerar glöden in spisen. Det börjar bli kallt, och trots bristen på bränsle lägger Konrad på en

---

¹ Boethius, *Filosofins tröst*. Atlantis, Stockholm 1987. *De consolatione Philosophie* Skrevs någon gång 525 – 526 e. kr. medan Boethius satt fängslad (sannolikt oskyldigt dömd för majestätsbrott) i väntan på dödsdomen skulle verkställas.

ordentlig vedklabbe.

VIBEKE: Boethius menar att onda människor är svaga, och att de goda är starka. Jag förstår hur han menar, men just nu känns det än mer paradoxalt än när jag började studera boken.

KONRAD: Ta Boethius argument från början!

Vibeke suckade och blängde surt på Konrad.

VIBEKE (*uppgivet*): Människan är utrustad med förnuft, och en fri vilja. Det ena förutsätter det andra. Om inte förnuftet fanns, skulle vi inte kunna fatta beslut i enlighet med vår vilja. Det högsta goda är lycksalighet. Alla vill nå den.

VIBEKE (*fortsätter tvekande*): Enligt Boethius finns egentligen inte ondskan — det som vi upplever som ont är egentligen frånvaro av godhet. Alla människor strävar efter godhet, men det krävs styrka och vilja för att lyckas. De onda är svaga människor, utan tillräcklig styrka och makt för att genom godhet nå lycksaligheten. Alltså är kung Carl svag, antar jag. Han föll för sina lustar, och invaderade Danmark.

KONRAD: Jag förstår att du tycker att det låter konstigt. Kung Carl är så stark, på ett sätt. Hela Lund är kringränt av hans folk, och om vår stad får leva eller om den skall brinna beror på honom. Vari består skillnaden?

VIBEKE: För månglarna på torget och för magistraten i rådhuset *är* Carl en stark man. Boethius skulle ha sett honom som ett ynk. (Frågan är om han inte har rätt.) Fast, detta är ju närmast en fråga om vad man menar med styrka. Man skulle kunna säga att styrka är ett mått på det mostånd man måste kunna övervinna för att man med en gärning skall uppnå en önskad effekt. En stark person kan lyfta stora stenar, eller göra stora goda saker. Och omvänt, om en stark människa gör onda saker, ja då gör det ont.

KONRAD: Det är klart att en författare måste ha friheten att definiera begrepp efter sina behov. Vilken definition av styrka är bäst?

VIBEKE: Antag att en vagn välter nere på stortorget, och man ger sig ut för att leta efter några starka karlar som kan lyfta den på rätt köl igen. Två personer ger sig ut och letar, en som anammar Boethius definition av styrka och en som använder den alldagliga, vem av de två skulle bringa hjälp?

KONRAD: Din definition är bra, enligt mitt sätt att se. Den täcker även Boethius' definition. Att göra goda saker kan vara svårt. Det är ett motstånd som skall övervinnas. Det kräver kunskap, förståelse och förutseende. För att göra goda saker måste man också övervinna lättjan. Den fattiga änkans styrka räckte för att hon skulle ge sin sista skärv som en allmosa åt de fattiga. Hon gav allt hon ägde.

KONRAD (*tar boken ur Vibekes knä*): Så här skriver Boethius: "Ty varför lämnar de de dygden och och följer lasterna? Eftersom de inte vet vad som är gott? Men vad är svagare än okunnighetens blindhet? Eller vet de vad man bör följa men drivs ur kursen av sina begär? Men då är de svaga genom sin omåttlighet eftersom de inte förmår kämpa mot lasten? Eller överger de med vett och vilja det goda och styr mot lasterna? Men på det sättet upphör de inte bara att vara mäktiga. Ty den som lämnar det gemensamma målet för alla ting slutar samtidigt att finnas till."

VIBEKE (*fnyser*): Jag går ut till Kung Carls soldater och ber dem dra hem till Sverige igen, eftersom kungen har upphört att finnas till! Jag, vet, jag vet... Det är inte så han menar, men Boethius vänder och vrider på orden. För en månad sedan hade jag gärna nickat gillande till det citatet. Men inte nu, allt har liksom ändrats.

* * *

De stod där, bleka och darriga alla tre. Hethikka med hjärnskakning, och Brigide och Peder sårade i sina själar. Sår som förmodligen skulle lämna ärr genom hela livet.

"Jag tror *inte* vi hinner till högmässan. Nu bär vi in mjölet", sa Brigide. Hon och Peder körde kärran närmare stugan, medan Hethikka raglade fram till dörren och öppnade. Brigide och Peder bar in säckarna.

"Nu är det så att har man fått ett slag i huvudet och legat medvetslös, ja då måste man lägga sig ner och hålla sig stilla", sa Brigide. Fram till nu hade hon förefallit apatisk, men på något sätt hade en gnista tänts i henne. Hennes drag bar nu en blek bitterhet eller kanske en tyglad vrede snarare än apati. En insikt om att hon nog var den enda av de tre som var kapabel att fatta

beslut.

"Och du Peder har fått dig en grym försmak av kriget. Sök upp broder Konrad, du kommer att bli förlåten om du berättar allt precis som det hände!" Brigide tystnade, som för att tänka efter. "Jag skulle följt med dig men klarar det inte. Jag måste bli varm igen och sköta om Hethikkas huvud." Hethikka hade sjunkit ner på sin bädd.

"Jag hämtar ved", sa Peder. Han gick ut. Satte kärran på plats i det lilla verktygsskjulet, tog svärdet som låg ovan på vagnen och gick ut och skötte vedhuggningen. Han tittade på vapnet. Det var blodigt. Han torkade av blodet mot en grästuva. Han hade ett fång ved som borde räcka över dagen och bar in allt.

Brigide hade tvättat av sig det värsta och lånat hela kläder av Hethikka och satt nu och gjorde ett omslag kring änkans huvud. "Hämta mer vatten, är du snäll." Hon pekade på ett ok och två hinkar invid spisen. Så fick hon syn på svärdet. "Har du det kvar ännu? Sätt det åtminstone i skidan." Hon pekade på gehänget som låg i hörnet invid dörren. Han tog upp gehänget och stack svärdet på plats.

"Du skall icke dräpa", väste han. Nu hade han dräpt. I hans inre spelades allt upp igen, om och om igen. Han hade på något sätt förenats med våldtäktsmannens vapen. Det hörde samman med såret i hans själ. Brigide reste sig och kom emot honom, tog honom i sin famn. Fördämningarna brast igen och han grät tyst, medan Brigide vaggade honom av och an. "Förmodligen räddade du oss undan ett värre öde, Peder." viskade hon. De stod så några minuter eller i en evighet.

"Jag hämtar vatten nu", sa Peder och tog hinkarna och gick. Han halade upp vatten, och invid brunnen stod en ho och i den tvättade han bort lukten av skräckfylld urin ur sina hosor. Det tog en stund innan han lyckades balansera oket med två tunga hinkar på axlarna, men det gick. Huttrande barbent återvände han. Brigide lyckades rota fram rena hosor åt honom, och hängde upp de blöta över spisen som nu spred en välkomnande värme i stugan. Hethikka låg lugnt och vilade.

"Sök upp broder Konrad nu", han är förmodligen i Lundagård, sa Brigide. "Tala om allt, precis som det var. Om Höjebromölla, mjölet och det som hände mig och hur du dödade svensken."

Peder nickade. Han gick mot dörren, men ångrade sig. Han plockade upp gehänget, lösgjorde dolken och hängde den vid sitt eget skärp. Det kändes bra. Han kunde frigöra sig från svärdet. Brigide skakade på huvudet, när hon såg det. "Lunds vallar är säkra några dagar till. Du behöver inga vapen", sa hon.

"Det är inte det", svarade Peder lågt, "Den är mitt band till honom". Han tog farväl.

Han gick den nu välkända stigen tillbaka mot Lilla fiskargatan och styrde sedan mot torget. Där var var ingen handel på vilodagen. Däremot var det mer folk runt rådhuskällaren än förra gången han passerade. Nerifrån krogen hördes sång och de nasala tonerna från en säckpipa. Han stannade upp och lyssnade. Lund försökte leva ett liv under hotet. Lund dansade och sjöng, som om inget hade hänt. Lund lekte en låtsaslek och i den höll kung Carl hov i en av sina borgar i Svealand.

Peder kunde också låtsas, och han behövde glömma och leva. Känna att man kan leva med en människas blod på händerna. Han kunde utforska staden, han hade flera timmar på sig. Han hade inga pengar så det var knappast möjligt att gå in och äta på krogen, men att lyssna lite på musiken kunde väl inte vara förbjudet?

En liten trappa på gaveln till rådhuset ledde ner till krogen. Den lilla dörren, eller porten, var av kraftigt virke och inpassad i ett gotiskt spetsigt litet valv. Den stod på glänt. Det var lågt till valvtaket och på flera ställen var där kraftiga pelare. I den bortre kortsidan höll värden till. Han skänkte ut öl och vin ur några rejäla träkaggar. Dryckerna serverades i gästernas egna stop, dryckeshorn eller glas. Det luktade öl och kål.

Över elden i en stor eldstad hängde en väldig gryta. Från den spred sig en härlig doft av kålsoppa. Det var allt som stod på menyn, kålsoppa som åts ut keramikskålar, med mörkt bröd och sköljdes ner med öl. Peder erinrade sig att han inte ätit något sedan frukost. Bordsserveringen sköttes av två kvinnor, kanske mor och dotter, eftersom de bar en tydlig likhet.

Invid dörren stod en pall. Som Peder varken tänkte äta eller dricka, skönk han ner på den, i brist på bättre. Musiken kom från en speleman med säckpipa och en flicka som dansade med tamburin i handen och bjällror runt sina bara fötter. Det var en

vild dans och fötterna rörde sig över golvet som trumpinnar över ett trumskinn. Hennes långa mörka hårsvall svängde i takt med musiken.

Peder hade suttit en stund och insupit atmosfären och beundrat flickans dans ett tag, när han upptäckte att den äldre av servitriserna styrde mot honom med några skivor bröd i handen.

"Var har du din tiggarskål?" frågade hon.

"Jag har ingen?" svarade Peder, som inte förstod frågan.

"Varför sitter du då på tiggarnas pall?"

"Jag gick förbi, hörde musiken, och kom in för att lyssna," svarade Peder sanningsenligt."

"Men varför satte du dig inte vid ett bord," undrade servitrisen då.

"Jag ville inget ha att äta och dricka", ljög Peder medan hans blick på brödet så klart berättade motsatsen att kvinnan bad honom flytta till ett bord bredvid och gav honom brödet. Hon gick sedan, och kom tillbaka med en mugg med vatten.

"Sätt dig du och lyssna så mycket du vill", sa kvinnan, och log vänligt mot honom.

Peder satt invid väggen. Han hade överblick över hela krogen, och såg också vad lekarna hade för sig. Det var mest män i lokalen, men där var inte så få kvinnor. Medan han satt där och långsamt åt på sitt bröd, för att det skulle räcka längre, kom ett par nya gäster och satte sig vid bordet invid Peders. Två män, lite finare klädda än de flesta. De beställde rehnskt vin, bröd och soppa. De diskuterade intensivt men lågmält.

Musiken tystnade, och lekarna bugade mot sin publik. Dansaren gick runt och samlade in pengar från publiken. De satte bredvid Peder och serverades soppa, bröd och öl.

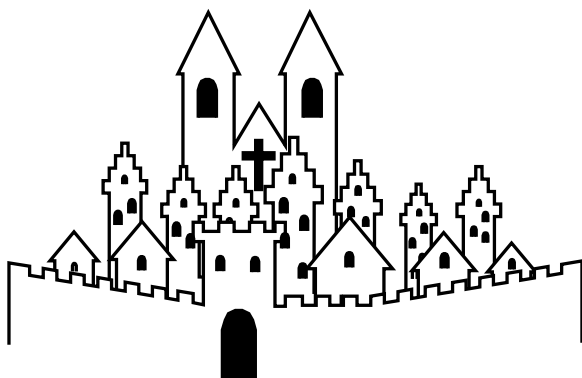
"Du gillar musik, eller hur?" frågade flickan. Peder nickade, men kunde väl knappt berätta att han egentligen föredrog rockmusik. Bäst de satt där, för den äldre av de två nyanlända upp.

"Nej!" ropade han. "Jag säljer inte min stad!"

En dolk blixtrade, och han föll framstupa över bordet. Den yngre av dem flydde i ett par raska språng ut ur lokalen.

Kapitel 8

Å SATT DE DÄR under tystnad och letade efter tråden. Vibeke rös till. Båda var de medvetna om att de försökte sätta ett namn det som hände, att de försökte förklara det och klistra en etikett på det så att man kunde införliva det i samlingen och kanske glömma bort det. Så som en entomolog kan göra med en insekt när den är artbestämd.

Vad var meningen med allt detta? Vad hade vi gjort för att Gud skulle låta Kung Carl slå ner på oss med hela sin kraft?

KONRAD: Där är ett annat problem. Boethius diskuterar det i detalj. Hur skall människan kunna behålla hoppet i en tid när det verkar som om godheten helt saknas? Och ytterst, hur kan en god gud ha skapat allt detta onda?

VIBEKE (*suckar*): Ett annat problem? Jag tycker att det är minst ett dussin problem gömda i det där! Vilket skall jag börja med?

KONRAD (*glättigt*): Börja med Gud!

VIBEKE: Enligt Boethius är Guds substans ren godhet. Han kan inte åstadkomma något ont över huvud taget. Eftersom inte ondska finns, enligt hans sätt att se det, är inte heller detta något problem. Allt kommer an på människors brist på styrka och kunskap.

KONRAD: Nu slinker du väl undan lite för lätt. Hans argument är väl lite mer sofistikerade, ändå?

* *
*

De sitter tysta. Broder Konrad väntar på någon respons från Vibeke. Och hon tänker efter. Det är inte mycket till brasa kvar i spisen, och februaris kyla tränger sig på i Lundagårds scriptorium. Liksom för att vinna tid reser sig Vibeke och rör om i glöden och lägger på ett par vedklabbar till. Medan hon gör detta öppnas dörren och en man stiger in.

Båda far upp ur sina stolar. Vibeke faller på knä.

"Herr Tuve! Ers Högvördighet!" utbrister Konrad och bugar djupt.

Tuve låter Vibeke kyssa hans ring. "Stig upp min dotter!" säger han och ler mot henne. "Och vad sysslar ni med?"

"Som Ers högvördighet kanske vet, har jag tagit på mig undervisa pigan Vibeke i läsning och skrivning och räkning. Så vi helgar vilodagen med ett läxförhör som inte blev av i veckan", förklarar Konrad. "Hon har gjort stora framsteg. Har klarat av hela grammatiken, och hon har dessutom börjat med Fibonaccis aritmetik. Därutöver har hon läst mer latinsk vers och retorik än vad gossar i hennes ålder brukar ha hunnit. För tillfället håller vi på med en sorts filosofisk översikt. Jag har just låtit henne läsa Boethius Filosofiens tröst."

"Det var snabbt marscherat av en så ung dam!" sa Tuve med en uppriktighet i rösten. Han log mot Vibeke och klappade henne på huvudet. "Faktum är", fortsatte han, "att jag tror att vi fortsätter med er diskurs. Den kanske kan skingra min dysterhet." Han drog fram ytterligare en stol framför den öppna spisen och bjöd de andra två att sitta ner.

* * *

KONRAD (*vänd mot Tuve*): Vi talade just om frågan hur en oändligt god Gud kan ha skapat en så ond värld som den vi lever i.

KONRAD (*vänd mot Vibeke*): Kan du upprepa ditt svar, Vibeke.

VIBEKE: Jo, som jag förstår Boethius anser han att Guds substans ren godhet. Gud kan inte göra onda gärningar över huvud taget. Och eftersom Boethius egentligen förnekar att ondska finns, bara avsaknad av godhet, är problemet vi diskuterar inte reellt. Allt kommer an på människors brist på kunskap och styrka att sträva efter att uppnå lycksalighet.

TUVE: Nu är det många år sedan jag läste Boethius, men jag tycker att det var en bra sammanfattning av hans ståndpunkt.

KONRAD: Ja och nej, Jag tycker nog att hon slinker undan lite för lätt. Visst är Boethius argument är väl lite mer sofistikerade, ändå?

VIBEKE (*tänker efter*): Jo... Det utvecklar sig till en ganska komplicerad historia, där ödet, den fria viljan och den pågående skapelsen vävs samman till ett komplicerat mönster. Gud var den första röraren, han som startade världen. Han styr fortfarande alla förloppen. Människan har en fri vilja, och hur han förenar de två undgick mig. Som jag sa har jag inte läst läxan helt fullt ut. Det var i sista kapitlet.

VIBEKE (*vänder sig mot Tuve*): Som Ers Högvördighet nog kan förstå, är det inte så lätt att koncentrera sina tankar på läsning av det här slaget när det händer så mycket runt omkring en.

KONRAD (*ler mot Vibeke*): Som du själv sa innan, är vi utrustade med ett förnuft. Utan en fri vilja skulle förnuftet vara meningslöst, och utan ett förnuft hade inga beslut kunnat fattas baserad på en vilja eller en strävan. Men motsägelsen mellan den fria viljan och tanken på ett öde är skenbar. Det kommer an på vad man menar med ödet eller försynen. Vad Boethius hävdar är att Gud kan förutse allt som kommer att inträffa, på grund sitt oändliga förnuft och sin oändliga kunskap. Han vet med andra ord vad människorna kommer att åstadkomma av egen fri vilja. Även det vi normalt kallar slump, för oss oförutsedda händelser kan Gud se i förväg.

TUVE (*tankfullt*): När du formulerar Boethius ståndpunkt på det sättet slår det mig att problemet du ställde först, Broder Konrad, borde från hans ståndpunkt vara fel formulerat. Det är helt enkelt förmätet av oss att påstå att vår värld är ond. Vårt förnuft är ändligt, Guds förnuft är oändligt och vi saknar helt enkelt förmåga att förstå det. Om vi anser att världen är ond eller god är irrelevant.

I det ögonblicket Tuve avslutar sitt tal knackar det på dörren.
"Stig in!" ropade Konrad.

* *
* *

En hel hoper folk sprang upp när den knivhuggne mannen föll föll samman över bordet. Ett par av knektarna som var i lokalen skyndade ut och tog upp förföljandet.

"Mikkel Guldsmed!" skrek någon och kom fram till den döende mannen. Men det var ingen som kunde göra något.

Peder reste sig, nickade åt lekarna och servitrisen som gett honom bröd. Han erinrade sig Brigides råd att söka upp broder Konrad. Det var inget han kunde göra mera i Rådhuskällaren. Det var fortfarande ljus när han kom ut på Stortorget och styrde upp mot domkyrkan och Lundagård. Porten till domkyrkoborgen var fortfarande öppen om än starkt bevakad av en knekthop. Folk passerade ut och in. Peder följde ett sällskap in och gick i riktning mot Lundagårds södra port.

Han hade tur. I den manstarka vakten skymtade han ett välkänt ansikte, Runar Månsson som han träffade första gången han kom ut ur kyrkan efter sin tidsresa. Han gick fram till Runar och hälsade artigt. Runar saluterade honom med hillebarden med en lite spefull glimt i ögat.

"Var har herrn sin röda mössa?" undrade Runar. Peder rodnade, men var inte på humör för skämt så han gick rakt på sak. "Jag har ett angeläget ärende att tala med broder Konrad. Han skulle vara här nu på eftermiddagen" sa han.

"Nåväl", svarade Runar, "det är länge än till skymningen när det är dags att stänga portarna". "Det var Peder du hette?" frågade Runar. Peder nickade. Runar pekade med hela handen på en av sina mannar, "Mads, följ Peder till skrivarstugan! Om jag känner vår gråbroder rätt, är han där tillsammans med Vibeke. Om ni inte finner honom där, kom tillbaka hit." Det klack till i Peder när han hörde det namnet nämnas.

Mads nickade vänligt mot Peder, vände på klacken och styrde in genom porten och över borggården mot ett mindre hus på andra sidan. Han bankade på den kraftiga ekdörren med sin stålhandske, maken till den som förhäxat Peder första gången han mötte Runar.

"Stig in!" hördes en röst inifrån huset, varpå Mads öppnade och steg in följd av Peder. Framför en öppen spis satt tre personer, som reste sig alla ner de kom in. När Mads fick ögonen på Tuve, sjönk han ner och satte ena knäet på golvet, och Peder

gjorde sammalunda. Peder förmodade helt enkelt att man gjorde så.

"Ers Högvördighet, jag för med mig ett besök till broder Konrad!" sa Mads, och nickade mot Konrad. "Stig fram, unge man", sa Tuve och sträckte fram sin hand för att Peder skulle kunna kyssa hans ring. Peder missförstod gesten och tog i hand och bugade sig djupt. "Brodern du söker finns här", sa Tuve med ett milt överseende leende och nickade mot Konrad, som nu bugade lätt mot Peder. "Tack, Mads", sa så Tuve, varpå knekten gjorde ställningssteg och sedan raskt avlägsnade sig, medan Peder stirrade på Vibeke och Konrad granskade Peder från topp till tå. Han kände igen ynglingen från morgonens möte.

"Vad har du för ärende?" frågade han Peder, som erinrade sig sitt ärende. Peder hade bara vaga aningar om vad bikt och syndernas förlåtelse innebar, fragmentarisk kunskap som inhämtats mer från TV-filmer än ur erfarenhet. Han sjönk ner på knä framför Konrad, knäppte händerna.

"Fader, fö-förlåt mig ty jag har syndat!" stammade han. "Jag har dödat. Dödat en av svenskarnas knektar." fortsatte han stadigare på rösten.

"Käre gosse, om du vill bikta dig så..." sköt Konrad in. han ville förklara att bikt var något man skötte i enrum. Men Peder lät sig inte tystas, vare sig av Konrad eller Tuve. Hela historien drog han. Från det att de lämnat staden i gryningen tills dess att rådmannen Mikkel Guldsmed stöp för den okändes dolk i rådhusets skänkstuga. När han tystnat drog Tuve fram ytterligare en stol.

"Sitt ner, unge man", uppmanade han Peder. "Det hela stämmer in på en rapport om en skärmytsling jag fick i morse", fortsatte Tuve. "Borgare på vakt vid Södertull sköt ner några svenska knektar som skändat en av stadens kvinnor och sårat en annan", fortsatte han. "Det nämndes också att en yngling hade huggit ner en av svenskarna i självförsvar."

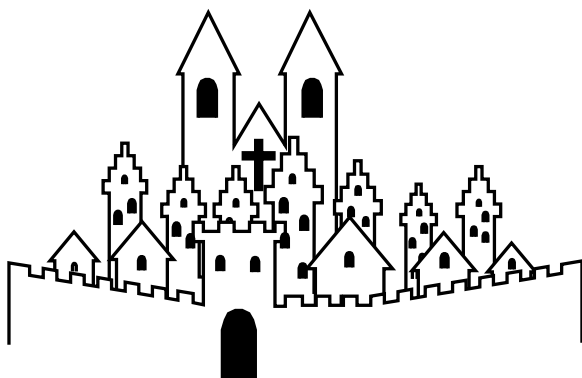
"Vad heter du?" frågade Konrad. "Peder", svarade Peder. "Det är krig, Peder!" fortsatte Konrad, "Visst, du har dräpt, och visst säger skriften 'Du skall icke dräpa'. Men du har gjort vad varje annan man skulle gjort i ditt ställe." Det var tyst en stund. Sedan sa Konrad: "Bikt går normalt inte till så här, det vet du nog, unge

man. Men så lever vi just nu inte heller under normala omständigheter.” Konrad sneglade på Tuve, som nickade. Konrad gav så Peder syndernas förlåtelse och välsignade honom.

”Hur står det nu till med Brigide och Hethikka”, undrade Konrad. ”Efter omständigheterna gott, kan man säga”, svarade Peder. Tuve rynkade pannan.

”Nu gör vi så här”, sa han, beslutsamt. ”Jag tycker att du, broder Konrad, omedelbart bör söka upp damerna och se om det är något som fattas dem och ge dem vad tröst de kan tänkas behöva. Och du Vibeke, går till husmor och se till att ni får en korg med skaffning, både bröd och sovel, så att de båda kvinnorna intet fattas under några dagar. Du, Peder kan hjälpa Vibeke att bära.” Han tystnade ett ögonblick. Sedan tillade han lågt: ”Själv skall jag skicka någon att inhämta tidender från mäster Mathias Kannestøbere. Det är oroväckande att rådmän blir nerstuckna av främlingar.”

Kapitel 9

DE TOG FARVÄL, och var och en gick åt sitt håll. Vibeke nickade åt Peder att följa med. Hon hade inte bråttom, utan hon stannade upp invid en liten bod när Herr Tuve och broder Konrad försvunnit utom synhåll. Hon såg Peder i ögonen.

"Du kom ut ur uret på något sätt, eller hur?" undrade hon. Peder bara nickade till svar. Vibeke hade tänkt mycket på det som hänt, men inte berättat det för någon. Det kändes som om det skulle ha kunnat vara farligt för henne. Fick historien spridning, skulle folk kunna få för sig att tro att hon var vansinnig. Eller att det hade med häxkonster att göra.

Peder hade fallit ut ur uret, på något sätt, och dragit med henne i fallet. Han hade hamnat över henne. Han var verklig, för hon hade känt värmen från hans kropp och hans andedräkt. Hon sträckte sin hand mot Peder och strök honom över kinden, inte som en smekning eller en ömhetsbetygelse utan för att återigen försäkra sig om att den var varm, mjuk och mänsklig. Det som är mänskligt kan inte vara farligt. Eller kan det? Var kung Carl mjuk och varm om kinden. Vibeke slog bort tankarna.

"Kom, Peder", sa hon, "här borta ligger stegehuset." Det var dags att verkställa Tuves önskan. När Vibeke förklarade vad som hänt hade husmor varit hjälpsam och korgen de bar mellan sig ut från Lundagård var både stor och tung.

Broder Konrad var redan på plats när ungdomarna knackade på dörren till Hethikkas stuga och blev insläppta av Brigide. Hethikka själv satt upp, och såg glad ut. Alla livsmedel — salt, ett stycke spickeskinka, bröd, rotfrukter och sist men inte minst en lägel med öl — blev instuvade i skafferiet. Ingen hade

egentligen ätit något ordentligt sedan frukost, och medan Vibeke satte igång en omgång med surdeg för bakning längre fram i veckan, dukade Brigide fram kvällsvard. Måltiden var mer sparsam än kvällen innan. Belägringen kändes mer verklig nu.

Vibeke kände sig väl till mods bland de här människorna. Hon hade vuxit upp här och sluppit att som andra föräldralösa barn bo bland de fattiga i stadens själbodar. Efter att Hethikkas enda överlevande dotter hade gift sig med en skraddarmästare i Malmö och hennes man hade dött, hade Vibeke levt som en dotter i hennes hus. Och medan hon bodde här hade hon varit nästan lika ofta hos Brigide, som gett henne minst lika mycket kärlek och omtanke som hennes fostermor. Hela tiden hade broder Konrad funnits med i ett hörn. De enda skillnaderna mellan många av hennes söndagsmiddagar förr och denna var att Peder var här. Och så naturligtvis kung Carl.

De försökte prata och skämta, men det stannade vid tafatta försök. Trots det rann tiden iväg, och när S:t Laurentius slog ett slag för att markera halv åtta bröts taffeln. Brigide och Hethikka beslöt att flytta samman i den senares stuga, som var störst, och låta getterna flytta in också. För att spara på bränslet. Broder Konrad och Peder bar en av Brigides kistor till Hethikkas stuga, och man la fräsch halm i ytterligare en bänk.

"Jag måste skynda så att jag inte missar aftonsången," sa Konrad som ville gå hem direkt. "Du, Peder, får följa Vibeke tillbaka till domkyrkoborgens södra port", sa han, och tillade: "För tillfället kan nog inte unga kvinnor röra sig säkert när det är mörkt." Peder gick bort mot dörren och hängde på sig sitt landsknektssvärd. "Du Peder", sa Konrad, "Du skulle kunna få problem om du stöter på stadsvakten om du går omkring beväpnad." "Då får jag väl få det då", svarade Peder vresigt. "Kom, Vibeke", fortsatte han.

Så gick de. Det var kallt, det rök om deras andedräkt. Över Lund lyste månen klart silvervit. Träden lämnade långa skuggor. När de kom ut på Fiskargatan hejdade Vibeke honom, genom att lätt lägga en hand på hans arm. "Vi har inte bråttom", sa hon. Det var mycket hon ville veta. Nu litade hon på honom, men hon ville veta hans hemlighet.

"Jag är ett hittebarn", berättade hon. Det bästa sättet att få veta andra människors historia är att berätta sin egen. "Broder Konrad säger att han fann mig mig utanför porten till Gråbrödernas S:ta Katarinas kloster för fjorton år sedan." fortsatte hon. Hon log osäkert mot Peder, som såg forskande på henne.

"Vet du ingenting om dina föräldrar", frågade han. Hon skakade på huvudet. "Det enda jag vet är vad jag har fått berättat för mig. Jag låg, säger Konrad, inlindad i fint kläde. Med mig fann man en pung med mycket pengar, ett brev som sa att mina mor skulle leta upp mig i framtiden och det här." Vibeke drog fram ett blankt smycke, ett litet astrolabium i silver, rikt utsirat.

"Ett astrolabium! Det är vackert", sa Peder. "Ja visst är det. Vi går lite, jag fryser", svarade Vibeke. De började makligt att gå mot Stortorget. "Det är det tredje astrolabiet jag sett på mindre än två dagar", sa Peder. "Tre stycken", sa Vibeke förvånat. "Vänta, vi går upp här, förbi S:t Clemens", fortsatte hon. De svängde upp på Stora Gråbrödersgatan. Nu kände Vibeke att hon kunde börja lirka lite. "Var såg du dem", undrade hon.

"Det senaste såg jag kring halsen på dig." svarade han och log. "Det andra har Brigide", svarade han. "Hon bär ett i mässing i en kedja om halsen. Det är större än ditt, och inte lika vackert. Fast jag såg det bara på avstånd." Han tvekade lite, och så fortsatte han: "Jag såg det om hennes hals när svensken våldtog henne." Han grep om jaltet på svärdet med handen. Han höll så hårt att knogarna vitnade. Vibeke såg det. "Det var hans svärd eller hur?" frågade Vibeke. Peder bara nickade.

De passerade S:t Clemens kyrka, och korsade Klostergatan under tystnad.

"Här ligger Gråbrödraklostret, där Konrad bor." sa Vibeke. De fortsatte uppför Gråbrödersgatan ett stycke, och så plötsligt stannade hon, framför en stor port i klostermuren. "Det här är det första stället jag vet att jag varit på. Jag brukar tänka att det var här jag blev till. Var jag föddes vet jag inte, men det var just här jag blev Vibeke." Hon log lite. Just då slog klockan i S:t Laurentius ett slag. "Halv nio", väste Vibeke. "Jag måste vara inne innan klockan nio, annars blir jag uteläst." "Vi vänder", svarade Peder.

De gjorde så. Strax var de förbi klostret och kyrkan. "Du hade sett ett astrolabium till. Var fann du det?" undrade Vibeke. Peder bet sig i läppen. "Här i Lund i går eftermiddag", svarade han. Så stannade han tvärt. "Tyst", viskade han. De stod blickstill i skuggan av ett stort träd, just där Gråbrödersgatan möter Fiskargatan. En fint klädd man passerade på väg in mot Stortorget. De stod stilla några sekunder. "Det var han som mördade Mikkel Guldsmed", viskade Peder. Vibeke stirrade på honom med vitt uppspärade ögon. "Är du säker?" väste hon. Peder nickade. "Vi följer efter honom", viskade Vibeke tillbaka.

De lät mannen få lite försprång, sen följde de efter. Staden var nästan tom på folk, men inte ljudlös. En och annan häst gnäggade, en ko råmade och borta från Stortorget hördes stojet från Rådhuskällarens gäster tydligare än innan. Kvällstystnaden liksom framhävde de ljud som dröjde sig kvar i mörkret. Mannen saktade ner, och de gjorde sammalunda. De höll sig i skuggorna från träden och husen.

När mördaren kom ut på torget, stannade han upp och såg sig om. Han stod så i en evighet. "Han väntar på något", viskade Vibeke. Peder nickade. Väntan blev nästan smärtsam. Från sin plats inne på Fiskargatan kunde de inte se mer än en liten bit av torgets norra ände, den delen som vetter mot rådhuset och Lundagård. Plötsligt vände han sig om, och tittade i deras riktning. Vibeke grep Peders hand och kramade den hårt.

Mannen vände sig mot torget igen. Han höjde sin hand till hälsning mot någon som frigjorde sig ur skuggorna invid rådhuset. Så kom nykomlingen fram. De två männen samtalade lågmält, medan Peder och Vibeke försökte att ljudlöst komma närmare och och samtidigt djupare in i skuggorna.

Plötsligt hördes klockorna igen från S:Laurentius. Ett, två... Peder såg förskräckt på Vibeke. Tre, fyra, fem... Vibeke bara skakade på huvudet. Männen på torget vände på klacken. Sex, sju... De kom gående, nästan rakt emot dem. Åtta. Nio slag, klockan var nio.

Vibeke och Peder tryckte sig mot en trädstam och vågade knappt andas. Mördaren och hans sällskap passerade. Ungdomarna gjorde sig redo att följa efter dem, när de plötsligt styrde in på en gård som låg precis i korsningen mellan

Gråbrödersgatan och Fiskargatan, invid S:t Clemens. Varken ljus eller ljud kom från gården.

"Jag sover hos Hethikka i natt", viskade Vibeke. "Kom!" De kikade in på gården, och såg hur de två försvann in i ett hus, som kunde vara stallet. De följde efter, över tunet runt huset. På baksidan fann de en glugg. En flämtande låga spred ett blekt sken i rummet. Männen hade satt sig ner på var sin lår, och samtalade lågt. De kunde tydligt se mördarens ansikte. Han var blond med axellångt hår och blå ögon. Av den andre såg de bara ryggen. Av samtalet kunde de bara uppfatta brottstycken.

De talade länge. Halv tio hördes ett slag från S:t Laurentius. Ändå fortsatte samtalet ytterligare en bra stund. Så reste sig mördaren, och drog fram en skinnpåse. Det var alltså dags att göra upp affärerna. Hans kompanjon reste sig upp och vände lite på sig. Plötsligt kom hans ansikte in i ljuskäglan från lampan.

"Mads!" viskade Peder, och fick ett ögonkast till svar från Vibeke.

"Då ser du till att porten i Västertull öppnas, och att manskapet där får ett litet tumult innanför vallarna i anslutning till det, på den överenskomna signalen?" frågade mördaren. "Ers nåd kan vara lugn", svarade Mads. Skinnpåsen bytte ägare, och affären beseglades med ett handslag. "Du kan vänta dig ytterligare, rika belöningar om allt går väl", försäkrade mördaren.

De gick mot dörren, och försvann ut på gården. Peder och Vibeke bara tittade på varandra. "Mads en förrädare?" flämtade Vibeke. Tyst följde de efter. Det fanns inte någon anledning att skugga Mads. Han skulle säkert dyka upp på Lundagård igen. "Vi följer efter mördaren!" viskade Vibeke. Peder nickade och snart smög de ut på Fiskaregatan igen. De stannade upp för att se sig omkring. När de fick syn på mördaren, var han på väg emot dem från Stortorget. Han hade sett dem komma ut från gården han själv nyss hade lämnat.

"Ni två där!" ropade han. "Var kommer ni ifrån?" "Spring!" skrek Peder.

Det var det enda de kunde göra. Vägen mot Lundagård var stängd, både av mördaren och bokstavligen på grund av den sena timmen. De sprang västerut, i riktning mot S:t Peters kloster och

Västertull. De sprang förbi Grönegatan och förbi stigen till Het-hikkas och mor Brigides stugor. De sprang och sprang. Inifrån en gård norröver hördes hammarslag. Plötsligt hördes en fyllig mansröst sjunga framför dem i mörkret.

*Gud bevara staden
för illabrand
och tjuvahand
Gud bevara staden.*

"Fort, in på gården!" väste Vibeke. De dök in i skuggorna på gården med hammarslagen, och såg hur mördaren sprang rakt i famnen på den på grund av orostiderna förstärkta stadsvakten. De såg hur mördaren fick stå och argumentera med de till tänderna beväpnade borgarna.

"Det här är Mårten Klensmeds verkstad", viskade Vibeke. "Vi går in." De lämnade mördaren åt stadsvakten och knackade på dörren till smedjan. Därinne var hett av elden i ässjan, och vid sitt städ stod en väldig smed. Ässjan pumpades av en ung lärning. En ung man stod vid slipstenen, som drogs av en annan pojke. Längre bort satt några andra män och täljde.

"Guds fred!" sa Vibeke. Mårten Klensmed höll upp och la tillbaka sitt arbetsstycke i ässjan. Mårten nickade, och tittade misstänksamt på dem. "Guds fred själva", sa han. "Vad har ni på hjärtat denna sena timme?" Han tog upp sitt arbetsstycke, och snart hade han spetsen till en skäckta klar. Den unge mannen tog över och slipade. Männen i andra änden av rummet täljde pilar och fäste spetsarna efterhand som de blev färdiga.

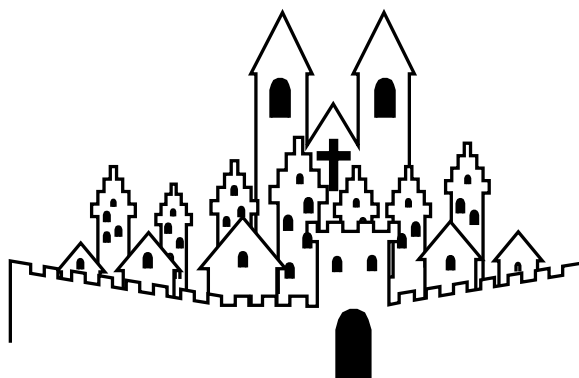
"Jag undrar om ni skulle kunna slipa mitt svärd?" sa Peder och sneglade på Vibeke. "Nja, vi rustar för allt vad vi är värda", svarade Mårten. "Men, för allt i världen, låt Tore titta på det", sa han och nickade mot sin gesäll vid slipstenen medan han lät hammare falla på ett nytt stycke vitglödgat järn. "Man tackar", svarade Peder och räckte sitt svärd till Tore, som tog emot det med skeptisk min. "Skall det vara så nödvändigt så här sent?" muttrade han, och kände på klingan. "Prima tyskt vapen ser jag. I fint skick är det också", sa han sedan, och slipade det framemot spetsen, och räckte det tillbaka till Peder.

De dröjde sig kvar ett tag och såg på arbetet i smedjan. Staden rustade. Förmodligen var alla som kunde strängt sysselsatta. Efter ett tag tittade Mårten upp på dem. "Va det något mera?" undrade han buttert. "Nej. Tack så mycket" svarade Vibeke kvickt, och armbågade Peder lätt i sidan. "Tack och adjö", sa han och så avlägsnade de sig hastigt.

Vare sig mördare eller stadsvakt syntes till när de kom ut, och de kom väl hem till Hethikkas stuga. Så klarade de sig undan med en utskällning för att de dragit omkring i staden sent om natten.

Kapitel 10

VIBEKE SOV SKAFÖTTES med Brigide, och hon vaknade automatiskt efter bara några få timmars sömn. Bakstugans arbetstider hade blivit som en biologisk klocka för henne. Alla de andra verkade sova djupt medan hon raskt kom på fötter. Hon viskade farväl till Brigide, som vaknade till när hon steg upp.

Tvärt emot vad Vibeke trodde, hade även Peder vaknat till när hon steg upp. Han låg och såg på henne medan hon klädde sig, och vände sig sedan på andra sidan och somnade om, för att drömma om det lilla han sett. Han vaknade inte förrän frukosten, råggröt, stod på bordet. Efter maten bad han om lov att få gå till Lundagård för att tala med Konrad igen. Han kände att han måste tala med någon om Mads.

Han blev visad till broder Konrad som var sysselsatt med den tråkiga uppgiften att utifrån inventeringsrapporter och sin bokföring göra beräkningar om hur länge borgen skulle klara belägringen. Först berättade han sin historia för Konrad som blev mycket bekymrad. Därefter förde Konrad honom till en annan byggnad där han blev utsatt för ett regelrätt förhör av Konrad och herr Ulf, Tuves hövitsman. Konrad ställde massor av frågor, och förde hela tiden anteckningar på ett pergament. Efter ett långt förhör blev han sedan ombedd att vänta i ett ganska varmt och bekvämt rum.

För Vibeke hade det hade krävts en hel del parlamentarerade för att komma in på Lundagård, men det gick. Arbetet var redan igång, och hon fick flera misstänksamma och sura ögonkast, men det var ingen som sa något. De bakade inte Lundagårds vanliga brödsorter, utan ett mörkt rågbröd som skulle tåla torkning och

hålla länge. De skulle baka en mycket stor sats, och Vibeke förberedde sig för en mycket lång arbetsdag. Den avbröts av att ett bud bad henne att komma till hövitsmannens kvarter. Hon anade oråd på vägen dit. Väl där drog hon en lättnadens suck när hon såg Konrad.

De ställde frågor om kvällen innan. Om hennes och Peders promenad, om mördaren och om Mads. Av detta drog hon slutsatsen att de redan måste ha talat med Peder om saken. Hon anade att deras historier kontrollerades mot varandra. Herr Ulf verkade snabbt nöjd, men Konrad ville ha svar på en massa frågor, som färgen på Mårten Klensmeds hosor och när hon senast hade talat med Peder. Hon var nästan svimfärdig av trötthet redan, och helt slutkörd av förhöret innan Konrad var nöjd.

Därefter fick hon gå ut i ett rum bredvid, och fann Peder där. Det kändes främmande att mötas igen så här, som om gårdagens intimitet var bortblåst. De hörde hur Konrad och herr Ulf förde ett lågmält samtal i rummet bredvid. Efter en stund blev de inkallade tillsammans.

"Det är bra, tycker vi, att ni håller öron och ögon öppna", sa hövitsmannen. Och tillade med ett leende mot Konrad: "Och det är mindre bra att ni springer ute om natten. Fast, det måste erkännas att om ni inte gjort de båda sakerna samtidigt, hade vi inget fått veta." Konrad nickade instämmande.

"Nu är det så att ni faktiskt är i fara. Det finns en risk att Mikkel Guldsmeds mördare skulle kunna känna igen er, och vi vet inte något om vad Mads vet om saken. Tills vi vet får ni hålla er här på Lundagård. Vi kommer att skicka bud om saken till mor Hethikka. I morgon kommer ni att få arbeta för brödfödan, men resten av dagen kan ni hållas i biblioteket ovanför skrivarstugan. Tills vi har fått klarhet kommer vi att låta borggårdsvakten att hålla ett extra öga på er", avslutade herr Ulf.

Han öppnade dörren och ropade in en knekt som förde dem till platsen där de skulle få vänta.

* * *

Herr Ulf tog hand om Mads, och Konrad gick för att informera herr Tuve. "En förrädare i Lund, till råga på allt placerad mitt i

Lundagård", sa Tuve när han hört Konrads rapport. "Sitt ner, för all del. Jag måste tänka", fortsatte han. Ärkebiskopen reste sig och ställde sig vid fönstret och tittade ut. Han vände sig om och betraktade Konrad.

"Om inga upplysningar om att vi tagit Mads slinker ut, och om mördaren själv klarat sig tillbaka till svenskarna, så förväntar sig alltså Carl att bli insläppt i Lund. Vi vet inte när, men låt oss gissa att tillfället är tisdag afton", sa Tuve. Konrad nickade, och sa: "Det är så jag tänker." Konrad reste sig.

"Ers Högvördighet, tillåt mig", sa han. "Vad?" svarade Tuve. "Min mening är att Lundagård, och Lund, har två möjligheter. Den ena är att inte släppa in Carl, och på så sätt tvingar vi fram en stormning", han tvekade, och tillade: "Det synes att utgången är given." "Och den andra möjligheten?" undrade Tuve. "... är att släppa in Carls förtrupp, stänga portarna, och kämpa ner förtruppen, inne i staden", svarade Konrad.

Tuve såg stint på Konrad. "Att lägga sig i försåt och åstadkomma ordentliga förluster, utan att stadens vallar faller." Tuve hämtar andan. "Det är inte utan risker och måste förankras med mäster Mathias och rådet, och jag måste diskutera det ordentligt med mina knektar."

Det knackade på dörren, och Konrad öppnade på tecken från Tuve. Herr Ulf trädde in, och gjorde ställningssteg framför ärkebiskopen. "Ers Högvördighet, vi har fångslat och förhört Mads. Jag sände bud efter mästermannen, som bara behövde visa sitt spö och sin bödelsyxa." sa krigaren, och tillade med ett kallt leende: "Sen talade han." Leendet sände kalla kårar längs med ryggen på Konrad. "Var är han nu?" undrade Konrad. "Inlåst i en lämplig källarlokal", svarade Hövitsmannen.

"Väl bevakad, hoppas jag?" undrade Tuve. "Två vakter, Ers Högvördighet", svarade Ulf och nickade. "Jag önskar ett samtal här med er, herr Ulf", sa Tuve. "Jag tackar dig, Broder Konrad, för hjälpen. Jag vill dock påminna om att jag fortfarande vill ha beräkningarna angående hur läget är på förrådsfronten." "Skall bli, Ers Högvördighet", svarade Konrad.

Så lämnade Konrad ärkebiskopens gemak, och återvände till scriptorium för att slutföra sina långrandiga beräkningar. Väl där, gick han upp på andra våningen och hälsade på Vibeke och Peder. Vibeke satt försjunken i en bok, och Peder bläddrade förstrött i en och tittade på bilderna.

"Mads är inlåst i källaren nu", sa Konrad. Peder reste sig och Vibeke såg upp. "Är vi fria nu", undrade Peder. "Ja, såtillvida att Tuve har fått veta vad han behöver, och Lundagård behöver inte er", svarade Konrad. "Men å andra sidan är det nog bättre för er egen säkerhet att ni håller er här i borgen."

"Jag stannar här i biblioteket", svarade Vibeke, och fortsatte läsa. Peder tänkte efter. För honom blev biblioteket väldigt långrandigt. "Jag går och ser vad Brigide och Hethikka har för sig", sa Peder. "Jag kommer åter innan portarna stängs för natten", fortsatte han. Konrad såg på honom, och skakade på huvudet. "Inställ dig i så fall hos hövitsmannen, både när du går och när du kommer tillbaka. Det vill säga, om herr Ulf beslutar att släppa in dig igen.", svarade Konrad.

Peder tog trappan ner från biblioteket, till Scriptorium. Där var tomt på folk. Ödsligt nästan. Bara en pulpet, Konrads, var full med lösa pergamentark med anteckningar. En tjock bok med siffror låg uppslagen. Peder suckade, öppnade dörren och gick ut på borggården. Han gick till herr Ulfs kvarter, knackade på och blev insläppt. Den grånade krigaren betraktade honom tyst, medan han framförde sitt ärende. "Det går bra, om du anmäler dig till vakten innan klockan nio", svarade han, efter en stunds tvekan.

Peder lämnade borgen, och kom ut framför domkyrkan. En impuls drev honom in i S:t Laurentius, i stället för ut på stadens gator. Det var en hel del folk i kyrkan. Det brann ljus i takkronerna. Framme vid altaret i ett kapell bad en man, i ett annat försigick en mässa. Peder såg sig om, och fick ögonen på dörren till det södra tornet. Dörren han kom ut genom för bara två dagar sedan. Han gick in genom den och klättrade uppför trappan till uret. Han stannade upp och betraktade Kronos. Den lurige trägubben såg ut som vanligt, inte det minsta levande.

Hur hade allt gått till, egentligen? Var det Brigitte som skickat honom hit? Brigide liknade Brigitte. Men det var stor

åldersskillnad. Brigitte hade skickat ett SMS. Men hade han fått det innan tidsresan eller efter, och vad menade hon med att hon väntat i gemton år? Räckte den åldersskillnaden?

Peder gick ut i spiraltrappan och fortsatte upp i tornet. Högst upp hängde klockorna. Plötsligt började en slå. Öronbedövande, det var som om han skulle falla omkull. "Jisses!" muttrade han och räknade slagen. Klockan var fyra, och det hade slagit lock för Peders öron. Han gick fram till torngluggen i väster och lätt blicken följa Fiskargatan. Där låg de två stugorna. Små var de. Och längre bort låg Västertull och stadsvallen. Där tänkte sig Kung Carl kunna forcera porten, utan förluster. Han drog fram sin mobil ur väskan, satte på den och kollade sin röstbrevlåda. Några SMSer hemifrån, de sökte honom, hade larmat polisen, och bad honom skicka ett livstecken. Så läste han Brigittes meddelande igen, och bestämde sig för att svara. "Brigitte, kom till Laurentius, södra tornet, högst upp/P", knappade han in.

Det surrade till i telefonen. Ett nytt meddelande! "Kom till Hethikka, i stället/B", svarade hon. Brigitte är med andra ord Brigide!

